Numărul 38 17 IANUARIE 1994 8 pagini 50 lei

OPINIA naţională

Revistă săptămânală de informaţie, opinie şi idei de larg interes naţional, editată de FUNDAŢIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

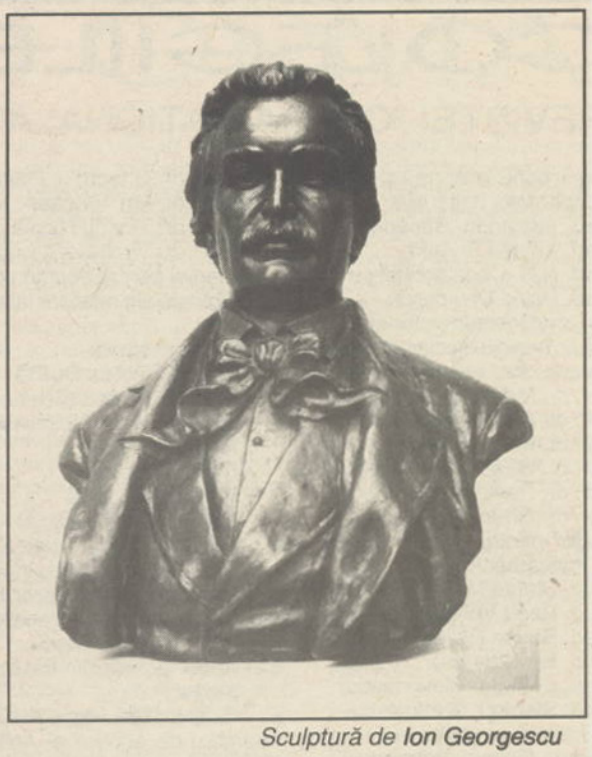

Sculptură de Ion Georgescu

EMINESCU

Pagina 8

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAŢIA ŞI STATUL DE DREPT

II. Idealul şi practica

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Aşa cum subliniam anterior, sociologi sau politologi de peste hotare, evaluând transformările din Europa de Est, inclusiv şi uneori direct pe cele din România, se opresc la problematica statului de drept. Se înţelege că asemenea evaluări merită a fi cunoscute şi comentate pentru a realiza acel schimb de opinii, de idei care fac pe orice participant la dialog, la dezbatere, să fie totdeauna receptiv şi, în acelaşi timp, capabil de detaşare critică, de judecată proprie asupra fenomenului. A prelua dintr-o dezbatere mai largă numai ceea ce "concordă" cu propriile păreri, înseamnă a persevera în unilateralitate, după cum a rămâne tot timpul în "bătaia vântului" opiniilor înseamnă a nu mai fi capabil de judecată proprie. Şi o tentaţie, şi alta ar fi la fel de infructuoase, ca şi orice încercare de a aşeza dezbaterea sub umbrela unei anumite opţiuni politice, a subiectivismului inerent unor asemenea abordări.

În această privinţă, ca şi în altele, calea cea mai fertilă nu este alta decât abordarea obiectivă. Aceasta contrazice toate prejudecăţile privind stadiul democraţiei şi statului de drept în cazul ţării noastre ca şi al altora din jur, adică acele enunţuri care neagă, de dragul unor teze preconcepute, însăşi realitatea. Aşa, de pildă, în ce priveşte România, procesul constituirii şi afirmării, timide la început, dar consecvente şi ferme apoi, **a statului de drept**, a devenit tot mai evident; este vorba, desigur, despre un proces contradictoriu şi dificil o vreme, străbătând încă dificultăţi dar conţinând acea perspectivă socială ce nu poate ignora drumul parcurs, şi nu va dezamăgi speranţa, încrederea, în cele din urmă certitudinea, că statul de drept începe să se afirme pregnant. Un asemenea adevăr este sesizat şi evaluat la justa sa valoare de către opinia publică - acest factor social obiectiv pe care numai subiectivismul şi nesiguranţa în propria poziţie social-politică (dacă nu cumva ar fi vorba despre opacitatea socio-politică şi egoismul funciar al unor cercuri dedate speculaţiei politice) îl poate asimila cu un închipuit "instrument manevrabil" cum asimilează unele declaraţii de conjunctură existentă şi acţiunea statului de drept.

(Continuare în pag. 6)

PLEDOARIE PENTRU MANAGEMENT ÎN ŞTIINŢĂ

Acad.. ŞTEFAN MILCU

Este necesar să arătăm că acordăm termenului de **Management** diferitele forme ale activităţii de conducere în viaţa socială. Considerăm că limitarea la conducerea producţiei economice sub diferitele ei forme nu corespunde structurii comune a oricărei forme de activitate socială. Aceasta este şi semnificaţia generală a ceea ce s-a numit ştiinţa conducerii, promovată şi de Comisia de Management a Academiei Române.

Evident că **Managementul**, pe lângă un fond comun, se diferenţiază după domenii diferite de activitate. Conducerea activităţii de cercetare ştiinţifică sau de aplicare în învăţământ şi producţie nu se poate desfăşura eficient fără **Management**. Un rol hotărâtor în realizarea unui **Management** în institutele de cercetare ştiinţifică îl are echipa de conducere, în primul rând conducătorul acesteia, care impune orientarea şi stilul de muncă. Experienţa ne-a arătat că un bun manager în ştiinţă trebuie să posede şi calităţi personale de organizator şi conducător al proceselor de creaţie în ştiinţă. Realizările obţinute în activitatea ştiinţifică personală este un factor obligatoriu, dar nu suficient. Sunt cunoscute consecinţele negative ale promovării în conducerea ştiinţei ţinându-se seama exclusiv de calităţile şi rezultatele cercetărilor personale.

Ar fi, în consecinţă, recomandabil ca, întocmai ca în activitatea de predare în învăţământ şi producţie, viitorul manager să aibă o pregătire şi în tehnică, în conducerea institutelor de ştiinţă şi cultură. Ar fi necesară cel puţin o informare în aceste domenii. Comisia de Management din Academia Română sau orice altă instituţie abilitată ar putea organiza un curs corespunzător acestor exigenţe.

Problemele **Managementului în ştiinţă** nu sunt speculative, ci impuse de considerabila dezvoltare şi complicaţie a ştiinţelor contemporane şi de interconexarea lor cu tehnologia, învăţământul şi producţia. Este semnificativă din acest punct de vedere desemnarea civilizaţiei actuale ca fiind tehnico-ştiinţifică. Pe de altă parte, profunda exigenţă impusă de fondurile de cercetare, de dotarea tehnică, de formarea şi realizarea cercetătorilor demonstrează şi din acest punct de vedere necesitatea **Managementului în ştiinţă**, considerată în general şi în particular în diferite discipline.

Unele tentative, în trecutul apropiat, de informare asupra **Managementului în ştiinţă** n-au dat rezultatele aşteptate pentru că s-au limitat la prezentarea unui model străin, neadaptat la situaţia existentă în ţara noastră şi la mentalitatea conducătorilor diferitelor instituţii.

În finalul acestui editorial trebuie să arătăm că în procesul de aplicare a Managementului în ştiinţă trebuie să ţinem seama de formarea şi de modul de desfăşurare a relaţiilor interumane între Manager şi personalul ce determină eficienţa conducerii şi a întregii operaţii de investigare şi aplicare a diferitelor domenii ale ştiinţei.

ANUL 1994

poate deveni o treaptă calitativă pentru ÎNVĂŢĂMÂNTUL ROMÂNESC

Convorbire cu prof. dr. LIVIU MAIOR, ministrul învăţământului

• Stimate domnule ministru, pentru învăţământul românesc, anul 1994 debutează ca o perioadă de aplicare a programelor şi legilor recent aprobate, declanşând, cum înşivă aţi remarcat la recenta conferinţă de presă, un volum enorm de muncă. În ce măsură dimensiunile cantitative ale acestei activităţi vizează şi aspectele de calitate, de fond ale şcolii româneşti? • Prin însuşi faptul că asemenea programe şi legi îşi propun ridicarea învăţământului românesc la moderne niveluri europene, ele au în vedere mai cu seamă aspectele calitative ale şcolii. În acest sens, de pildă, a fost promulgată Legea nr. 88/1993 privind acreditarea instituţiilor de învăţământ superior şi recunoaşterea diplomelor. Potrivit prevederilor sale, instituţiile de învăţământ superior se înfiinţează prin lege, în conformitate cu criteriile şi standardele de evaluare academică şi acreditare. Procesul de acreditare cuprinde două faze: autorizarea de funcţionare provizorie, care acordă dreptul de organizare a admiterii, şi acreditarea, care acordă dreptul de organizare a examenului de licenţă şi de a elibera diplome recunoscute de Ministerul Învăţământului. În ambele cazuri este vorba despre un riguros proces de analiză şi de verificare calitativă a instituţiilor universitare, scop în care se înfiinţează **Consiliul Naţional de Evaluare Academică şi Acreditare** (CNEAA). **• Ce atribuţii are acesta şi din cine va fi alcătuit?** • Acest Consiliu va fi alcătuit din 21 de reprezentanţi universitari, desemnaţi prin hotărâre de guvern şi cu aprobarea Parlamentului. Va fi un fel de Curte Supremă de Conturi a învăţământului superior, alcătuită din persoane intransigente, corecte, oameni de mare prestigiu ştiinţific şi moral, asupra cărora să nu se exercite nici o influenţă în aplicarea legii. Desemnarea acestor persoane se va face pe baza unei selecţii extrem de riguroase. **• Şi ce rol va avea acest Consiliu în procedura de acreditare?** • Pentru obţinerea autorizării de funcţionare provizorie, instituţiile interesate în organizarea şi desfăşurarea unei activităţi de învăţământ superior elaborează un raport de autoevaluare pe baza criteriilor generale cuprinse în Legea nr. 88. Raportul de autoevaluare se anexează la cererea de acreditare şi se înaintează Ministerului Învăţământului cât mai curând posibil. **• Ce înseamnă aceasta în termeni calendaristici?** • Dacă timp de 6 luni de la apariţia Legii în Monitorul oficial nu s-a depus cererea de acreditare, respectiva instituţie universitară se consideră desfiinţată. Ministerul Învăţământului transmite raportul de autoevaluare amintitului CNEAA spre analiză şi verificare a îndeplinirii standardelor corespunzătoare. În baza raportului CNEAA şi a avizului Ministerului Învăţământului, Guvernul României acordă instituţiilor solicitante autorizarea de funcţionare provizorie. Procedura de acreditare se declanşează după doi ani de la data absolvirii primei promoţii pentru facultăţile, colegiile şi specializările care îndeplinesc standardele prevăzute în Legea 88. CNEAA întocmeşte un raport de evaluare în baza căruia Guvernul elaborează proiectul de lege privind înfiinţarea instituţiei de învăţământ superior cu facultăţile, colegiile şi specializările propuse spre acreditare.

■ Mihai IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 2)

În acest număr:

• **"Mult e dulce şi frumoasă..."**
de acad. Ion Coteanu *pag.2*

• **Privatizarea în agricultură**
de prof dr. Marin Popescu *pag.3*

• **135 de ani de la Unirea Moldovei şi Ţării Româneşti** *pag.7*

COLEGIILE

REVISTEI "OPINIA NAŢIONALĂ"

Colegiul pentru reformă şi relansarea economiei naţionale:
- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluţă
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mâlcomete
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele ştiinţei şi învăţământului:
- Acad. Ştefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ştefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ştefan I. Ştefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuş
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Prof. dr. Ion Popescu-Argeşel

Colegiul pentru problemele culturii şi artei:
- Acad. Eugen Simion
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Tănase

Colegiul pentru ideea naţională şi socială în România:
- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice şi probleme ale relaţiilor internaţionale:
- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiţă
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătăţii şi protecţiei sociale:
- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ştefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiţiei, statului de drept şi democraţiei:
- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloşcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:
Prof. dr. AURELIAN BONDREA

MULT E DULCE ŞI FRUMOASĂ...(10)

Acad.
ION COTEANU

Cum staţi cu "lejeritatea"?

De la o vreme încoace găsim din ce în ce mai des, prin ziare îndeosebi, cuvinte "domneşti", cum ar zice un ardelean mai mult ori mai puţin mucalit. Las deoparte deocamdată pe "se victimizează" care ar trebui să însemne "se transformă în victimă, cineva devine victimă". Las deoparte şi faptul că, tot într-o gazetă, ni se spune că unii au întocmit liste negre din cauza "excesului lor hormonal", adică fiindcă li s-au înmulţit hormonii! Care? Căci, la urma urmelor, hormoni se numesc substanţele chimice produse de un grup de celule sau de glandele endocrine cu anumite urmări asupra funcţionării unui organ sau altul. Care să fie organul excedat hormonal de a împins la facerea de liste negre?

Mă opresc însă acum la **lejeritate**. Aflu şi eu dintr-o gazetă că o persoană importantă **declară cu dezarmantă lejeritate că...** După chip şi-n-faţişare, cum spune vorba populară, **lejeritatea** asta pare vorbă de origine franţuzească. Dicţionarele noastre n-o ştiu însă, deşi ele au pe **lejer**. Cine n-a auzit, de altminteri, fără să se uite în dicţionar: **fă-te** sau **faceţi-vă lejer**? Cel mai adesea, această invitaţie înseamnă **fă-te** sau **faceţi-vă comod**, adică, dacă ne aflăm în vizită la cineva, ne îngăduie, ba chiar ne roagă gazda să ne scoatem paltonul, pardesiul sau vreo haină mai groasă fiindcă e cald.

Dar e oare **lejeritate** franţuzism? În franceză nu se spune ceva care s-ar putea traduce prin "il parle avec légèreté" dar nu înseamnă ce vrea formula "declară cu (dezarmantă) lejeritate", fiindcă, în franceză, **légèreté** e o vorbă care zice şi de bine. Dacă se spune că cineva are sau se exprimă cu légèreté înseamnă că are "delicateţe, uşurinţă plăcută în felul său de a vorbi". Fără îndoială că nu aceasta a fost ideea celui care a spus că "X" **declară cu dezarmantă lejeritate că...** Nu cumva **lejeritatea** despre care vorbim este de fapt **uşurătate** întoarsă pe franţuzeşte? Şi-atunci, cum stăm cu **lejeritatea**? Ce facem cu ea?

Un verb buclucaş "a se fecunda"

În **Dioptria zero** din "Adevărul" (29.XI.1993), autorul care semnează Abonat citează un fragment din revista "Parlament" (nr. 47) şi o face cu evidentă ironie. Iată fragmentul în cauză: **"Raporturile de solidaritate, energiile individuale se fecundează unindu-se din cauza simpatiei, a iubirii, determinând coaliţia pentru viaţă".**

Este o propoziţie nemaipomenit de interesantă. Nucleul ei se află în **se fecundează**. Pornind de la el, obţinem, cu destulă dificultate de altminteri, raţionamentul de bază al celui care a alcătuit propoziţia citată. El pare a fi următorul: "Unindu-se prin simpatie şi iubire, energiile individuale dau naştere la raporturi de solidaritate, devin fecunde şi duc la o coaliţie pentru viaţă". Energiile individuale denumesc, de fapt, printr-o figură de stil, pe purtătorii lor, căci ei fac prin sentimentele de simpatie şi de iubire coaliţia pentru viaţă.

Ce rost are însă aici **se fecundează**? Acest verb vrea fără îndoială să spună că raporturile de solidaritate şi energiile individuale "devin fecunde", adică "rodnice".

Din păcate, autorul nu ştie sau uită că "a fecunda" înseamnă "a face să se unească două celule de sex diferit din care iese de obicei un germen, ou, urmaş etc.". Prin urmare dacă energiile individuale **se fecundează**, se înţelege că ele se unesc spre a da naştere la pui, de unde şi regretabilul echivoc datorit faptului că, orice s-ar spune, prin energii individuale se înţeleg purtătorii lor. Evident că, în aceste condiţii, de fecundarea raporturilor de solidaritate nici vorbă nu mai poate fi.

Iar dacă, unindu-se, energiile individuale determină formarea unei coaliţii pentru viaţă, înseamnă, altfel spus, că datorită energiei lor, oamenii fac să devină rodnică (adică "fecundează!") prin simpatie şi iubire însăşi viaţa.

Drumul spre a lămuri un raţionament cum este cel aflat aici în discuţie este fireşte complicat. Ce simplu ar fi fost dacă autorul lui ar fi ştiut ce înseamnă **a fecunda** şi nu s-ar fi hazardat să-l transforme în "a se fecunda". Atunci ar fi spus probabil cam aşa: Raporturile de solidaritate, energiile individuale asociindu-se prin simpatie şi iubire dau roade fiindcă duc la asocierea oamenilor pentru a-şi îmbunătăţi viaţa.

Dar a se fecunda e buclucaş!

ANUL 1994

poate deveni o treaptă calitativă pentru ÎNVĂŢĂMÂNTUL ROMÂNESC

(Continuare din pag.1)

În cazul unui raport de evaluare negativ pentru toate facultăţile, colegiile şi specializările, prin hotărâre de Guvern se retrage autorizarea de funcţionare provizorie instituţiei respective. Cum vedeţi, toate aceste măsuri au ca finalitate creşterea calităţii în învăţământul superior românesc. • **După câte se pare, tot un asemenea scop are şi devansarea concursului de admitere în învăţământul superior, pentru anul 1994; vă rugăm să faceţi precizările de rigoare.** • Într-adevăr, pentru ca pregătirea noului an universitar să beneficieze de mai mult timp, concursul de admitere în învăţământul superior se organizează în acest an o singură dată, eventualele locuri rămase neocupate fiind anulate de drept. Concursul începe la 6 septembrie 1994 pentru toate formele de învăţământ (zi, seral şi fără frecvenţă). La profilurile, modulele sau specializările la care concursul se desfăşoară pe etape, prima etapă începe la 26 august, iar etapa a doua la 6 septembrie 1994. Înscrierea candidaţilor se face în perioada 29 august - 3 septembrie (20-24 august pentru concursul care începe la 26 august), iar probele de admitere (pentru fiecare profil, modul sau specializare) sunt, în toate cazurile, cele stabilite de Ministerul Învăţământului şi sunt obligatorii pentru toate formele de învăţământ, indiferent de facultatea şi/sau instituţia la care se organizează concursul. • **Despre numărul locurilor pentru care se va desfăşura concursul de admitere ce ne puteţi spune?** • În general, noi păstrăm numărul de locuri propus de instituţiile de învăţământ superior. Nu intervenim decât atunci când sunt foarte exagerate. Astfel încât acuzele frecvente, în legătură cu lipsa spaţiilor de cazare, pe nedrept sunt adresate Ministerului Învăţământului. Distorsiunile rezultate din creşterea numărului de studenţi într-o facultate nu-i aparţin. • **Şi totuşi, tocmai pe baza unui demers al Ministerului Învăţământului s-a hotărât ca la concursul de admitere din acest an, în universităţile de stat să nu mai fie şi locuri cu taxă. Cum explicaţi faptul că anul trecut au fost, iar în acest an nu mai sunt? O asemenea oscilaţie, de la un an la altul şi care antrenează principii de bază ale vieţii universitare, nu slăbeşte autoritatea ministerului?** • Iniţiativa introducerii acestor locuri n-a aparţinut Ministerului Învăţământului şi, în plus, ea a fost adoptată sub presiunea părinţilor care acuzau faptul că, prin nereuşita copiilor lor în învăţământul superior de stat, sunt obligaţi să se orienteze spre cel particular, considerat a nu fi în toate cazurile de calitate corespunzătoare. Or, din moment ce prin aplicarea Legii evaluării şi acreditării, în toamnă vom avea numai institute cu autorizare de funcţionare (care este o primă acreditare şi, deci, recunoaştere a calităţii lor), locurile cu taxă în învăţământul superior de stat nu mai au nici o motivaţie. • **Înţelegem că, inclusiv printr-o asemenea măsură, ministerul pe care-l conduceţi situează principiul calităţii universitare deasupra oricărei imixtiuni conjuncturale?** • Întocmai. • **Din această perspectivă, cum apreciaţi protestele studenţilor împotriva formulei noi, superioare, de obţinere a licenţei?** • Interesant mi se pare faptul că reprezentanţii studenţilor în senate şi consilii profesorale nu s-au opus acestui examen de licenţă. Ba mai mult, cei de la medicină spun că şi dacă s-ar renunţa oficial la formula obţinerii licenţei pe baza mai multor examene, ei o vor aplica totuşi, pentru că asigură o exigenţă universitară sporită şi o departajare valorică mult mai riguroasă a rezultatelor astfel obţinute. • **Se pare că principalul protest vizează nu formula în sine, ci timpul rămas pentru pregătire şi numărul examenelor stabilite, uneori arbitrar, pentru fiecare facultate în parte.** • Dar tocmai de aceea, ministerul a lăsat fixarea acestor probe la aprecierea fiecărei facultăţi. Cât priveşte timpul de pregătire, să nu uităm că respectiva hotărâre a Guvernului a apărut în iunie 1993, iar în luna octombrie, la Conferinţa rectorilor desfăşurată la Iaşi, s-a discutat şi examenul de obţinere a licenţei. Astfel încât afirmaţia că nu s-a ştiut despre acest lucru în instituţiile de învăţământ superior nu este adevărată. Dacă vrem să stopăm procesul de uniformizare din învăţământul superior şi să încurajăm competenţa, ierarhia valorilor, este absolut obligatoriu ca licenţa să fie obţinută pe baza susţinerii mai multor examene. • **Şi totuşi, până la urmă, Hotărârea de Guvern nr. 283 a fost modificată, în sensul acceptării a două variante pentru obţinerea licenţei.** • Dar cu posibilitatea ca studentul să-şi exprime opţiunea în deplină cunoştinţă asupra drepturilor pe care le oferă fiecare dintre aceste variante. Şi, în plus, cu posibilitatea ca cei ce optează, în acest an, pentru formula tradiţională să poată apela peste un an la varianta cu mai multe examene, spre a obţine toate drepturile ce decurg de aici. • **În aceste drepturi figurează, se pare, şi posibilitatea omologării diplomelor universitare pe plan internaţional: ce este mit şi ce este realitate aici?** • Mobilitatea intelectuală este o necesitate într-o Europă integrată. Şi cum România a intrat în Consiliul Europei, eu trebuie să semnez două protocoale despre diplome. Voi recomanda, desigur, tipul diplomei obţinute pe baza mai multor examene, pentru că are un corespondent real şi în alte ţări. Tocmai pe această cale se va putea înainta spre omologarea diplomelor pe plan european. Să nu uităm că până azi, recunoaşterea diplomelor dintr-o ţară în alta se efectua numai pe baza unor protocoale bilaterale, iar acestea nu erau prea multe. • **Ce implicaţii are în acest sens acordul cu Banca Mondială, pe care tocmai l-aţi semnat?** • El prevede un sprijin efectiv, finanţat deci, pentru reorganizarea învăţământului românesc şi aplicarea acestui acord va necesita eforturi multiple, concretizate inclusiv în reorganizarea Ministerului Învăţământului. De altminteri, vă amintiţi, sper, că încă de la începutul mandatului meu am afirmat că fără o conversie valorică a resurselor umane nu se vor produce mari schimbări în această ţară. Acest acord tocmai aşa ceva îşi propune. Aici ne putem afirma cu precădere, în pregătirea unor specialişti moderni, competitivi, de înaltă clasă. • **Ceea ce presupune, din câte înţelegem, şi o mai bună apărare faţă de agresiunile asupra învăţământului românesc: sub acest raport, care este starea învăţământului în limba română, desfăşurat în judeţele Covasna şi Harghita, asupra căreia revista "OPINIA NAŢIONALĂ" a atras atenţia încă din toamnă? Ne-aţi promis atunci o analiză temeinică a stării reale de lucruri; cu ce rezultate astăzi?** • Am efectuat un periplu prin aceste două judeţe şi, drept urmare, au mai fost înfiinţate încă 9 clase cu predarea în limba română. • **Şi credeţi că presiunile exercitate asupra copiilor români, de a urma şcoala în limba maghiară, au încetat graţie acestor 9 clase?** • Am primit multe asigurări că învăţământul în limba română nu va mai avea de suferit în cele două judeţe. Greutatea cea mare este lipsa cadrelor didactice care să predea în limba română. Din această cauză am adoptat măsura ca în aceste judeţe şi preoţii, profesorii pensionari sau oricare alţi specialişti români să poată preda româneşte în şcoală. Situaţia se află sub observaţie şi pe măsură ce vom primi semnale că lucrurile merg prost, vom acţiona pentru restabilirea situaţiei normale.• **Vă urăm succes!**

QUO VADIS REFORMA?

PRIVATIZAREA ÎN AGRICULTURĂ

Privatizarea este considerată una dintre cele mai revoluţionare inovaţii din istoria recentă a politicilor economice. În ce priveşte conţinutul privatizării, este larg răspândită opinia potrivit căreia ea reprezintă transferul activelor şi serviciilor publice din mâinile statului în mâini private. Deşi nu se încadrează în definiţia menţionată, în articolul de faţă ne referim şi la transferul proprietăţii cooperatiste în mâinile foştilor proprietari, întrucât acesta reprezintă procesul fundamental al aşezării agriculturii pe baza proprietăţii particulare.

Transferul proprietăţii cooperatiste în proprietate particulară

Trecerea de la proprietatea cooperatistă existentă în regimul trecut la cea particulară parcurge faza finală, atât în privinţa suprafeţelor de teren, cât şi a celorlalte elemente ale patrimoniului (dacă facem abstracţie de eliberarea titlurilor de proprietate, care s-a realizat numai în proporţie de 11%).

Proprietatea particulară a devenit preponderentă, cuprinzând 70,3% din suprafaţa agricolă a ţării şi 80% din terenul arabil; 73% din patrimoniul viticol; 52% din pajiştile naturale; 81,7% din numărul total de bovine; 87,8% din efectivul de ovine; 54,6% din porcine; 52,7% din numărul total de păsări. Atât producţia agricolă vegetală, cât şi cea animală se realizează preponderent în sectorul particular, privat. Sectorul privat asigură circa 84% din produsul intern brut al ramurii.

Ca urmare, agricultura are cel mai avansat grad de privatizare dintre ramurile producţiei materiale din ţara noastră; comparativ cu celelalte ţări foste socialiste din Europa Centrală şi de Est, care parcurg etapa tranziţiei la economia de piaţă, România a luat un anumit avans. Pe această bază, apare îndreptăţită aprecierea unor experţi străini, potrivit căreia reforma funciară în România "reprezintă o realizare semnificativă". Dar aceasta este numai o faţă a privatizării sectorului cooperatist; cealaltă faţă o reprezintă "preţul" cu care a fost obţinută această realizare şi anume întoarcerea la agricultura ţărănească, formă de economie bazată în principal pe autoconsum şi cu posibilităţi limitate de creştere a producţiei şi de integrare în fluxurile economice necesare dezvoltării agriculturii.

Ambele feţe menţionate îşi au originea în concepţia care a stat la baza elaborării şi aplicării Legii fondului funciar şi a celorlalte reglementări având ca principiu fundamental reconstituirea şi constituirea dreptului de proprietate asupra pământului. Astfel, dintre caracteristicile mai importante care particularizează reforma funciară în ţara noastră menţionăm: **Prevalenţa criteriilor ideologice şi politice**; ca urmare, decolectivizarea agriculturii s-a realizat prin lichidarea formelor de organizare a producţiei, renunţându-se nu numai la ceea ce era negativ şi trebuia înlăturat, ci şi la ceea ce era pozitiv şi trebuia păstrat ca premisă pentru dezvoltarea unei agriculturi comerciale moderne şi competitive. **Reconstituirea dreptului de proprietate asupra pământului are caracter reparator**; a rezultat, din aplicarea acestui principiu, un mare număr de solicitanţi de pământ, din care aproximativ 1/3 nu locuiesc în mediul rural şi nu au legătură cu agricultura; este un caz fără precedent în istoria noastră agrară, asigurându-se pământ celor care nu muncesc în agricultură în detrimentul celor care îşi desfăşoară activitatea în această ramură. **Reconstituirea dreptului de proprietate asupra pământului s-a limitat la un caz particular**, la redistribuirea fizică a suprafeţelor de teren celor îndreptăţiţi, omiţându-se alte forme posibile. **Înfăptuirea reformei funciare s-a realizat în condiţiile menţinerii separării proprietăţii asupra pământului de proprietatea asupra principalelor mijloace tehnice din agricultură**, acestea din urmă rămânând concentrate în societăţi comerciale cu capital de stat. Prin distribuirea suprafeţelor de teren la un număr mare de solicitanţi s-a realizat **trecerea de la o concentrare excesivă a proprietăţii** asupra pământului, la fărâmiţarea exagerată a acesteia (în medie 1,8 ha şi aceasta divizată în 4-5 parcele) şi de la exploataţii de mari dimensiuni la mici gospodării ţărăneşti, fapt care ne plasează pe unele din ultimele locuri din Europa din acest punct de vedere. **Atomizarea proprietăţii funciare şi a exploataţiilor agricole**, coroborată cu lipsa mijloacelor de producţie proprii pentru efectuarea lucrărilor agricole şi a resurselor băneşti pentru a le procura, se constituie într-o piedică majoră pentru multă vreme în dezvoltarea unei agriculturi moderne şi competitive.

De la proprietatea de stat la proprietatea particulară

Preludiul acestui transfer l-a constituit transformarea întreprinderilor de stat în societăţi comerciale, care, deşi nu a schimbat caracterul de stat al proprietăţii, a făcut un pas important în dezetatizarea acestor unităţi, ele căpătând o largă autonomie funcţională. A urmat privatizarea unei părţi din patrimoniul societăţilor comerciale agricole, corespunzătoare unei suprafeţe de 530 mii ha (reprezentând 28,8% din totalul suprafeţei agricole a acestor unităţi), pentru care un număr de 176 mii de foşti proprietari urmează să primească acţiuni. Astfel, 442 societăţi comerciale au capital mixt (de stat şi privat) ca urmare a primirii de acţiuni pe baza Legii fondului funciar. Alte 32 de societăţi comerciale au capital mixt prin atragerea de capital privat. Pentru toate tipurile de societăţi comerciale, 30% din capitalul lor social s-a transferat Fondurilor Proprietăţii Private în vederea repartizării gratuite cetăţenilor ţării noastre pe baza certificatelor de proprietate. Comparativ cu transferul proprietăţii cooperatiste în proprietate particulară, transferul proprietăţii de stat este prevăzut pentru o perioadă mai mare de timp. În plus, declinul economiei naţionale, inclusiv al veniturilor populaţiei, creşterea inflaţiei, lipsa unor acte legislative, existenţa unor ambiguităţi în legislaţia actuală, o anumită tendinţă de conservare a formelor existente sunt factori care stau la baza desfăşurării lente a privatizării în sectorul de stat.

Ţinând seama de aceste împrejurări, considerăm că ar fi necesar să se acorde prioritate privatizării parţiale a unor elemente ale proprietăţii, în toate tipurile de societăţi comerciale. Avem în vedere privatizarea managementului şi folosinţei. Prin "revoluţia managerială" se pot asigura premisele pentru promovarea unor specialişti cu înaltă competenţă profesională, care să-şi asume răspunderea organizării, conducerii şi gestionării activităţii societăţilor comerciale pe baza unor obiective şi criterii de performanţă, cuantificabile; se delimitează proprietarul de administrator; se face o breşă importantă în monopolul proprietăţii de stat; se deschide drum afirmării principiilor şi forţelor pieţei, inclusiv concurenţei; se crează premise favorabile pentru transferul integral de proprietate. Rezultate asemănătoare s-ar obţine şi în cazul privatizării folosirii patrimoniului societăţilor comerciale prin închiriere, arendare, concesionare.

În privatizarea societăţilor comerciale de dimensiuni mici, de tip AGROMEC, AGROCAPA şi SERVOMEC se profilează ca orientare principală cumpărarea acestora de către membrii conducerii şi salariaţi prin procedura standard, adaptată la condiţiile specifice din agricultură. Se are în vedere ca vânzarea acţiunilor societăţilor comerciale mici să se facă prin **negociere directă**, către membrii conducerii, salariaţi şi producători agricoli individuali sau cei care au constituit asocieri sau societăţi agricole, în condiţiile Legii nr. 36/1991 şi prin **licitaţie**, în cazul în care comisia pentru privatizare constată că nu există oferte de cumpărare prin negociere directă în condiţiile prevăzute sau că asemenea oferte nu au fost acceptate. În această optică au fost propuse Fondului Proprietăţii de Stat pentru a fi privatizate 521 de societăţi comerciale de tip AGROMEC.

Privatizarea prin metoda menţionată tinde să capete caracterul unei campanii, fapt care ar putea antrena elemente făcute în grabă şi de forţare, cu efecte nedorite. În acest caz, s-ar impune experimentarea metodei înainte de a-i da o largă utilizare.

Privatizarea prin creşterea economică

În mod normal, privatizarea trebuie să asigure condiţii favorabile pentru creşterea economică, iar aceasta, la rându-i, să creeze resurse sporite pentru dezvoltarea agriculturii private prin consolidarea unităţilor existente şi apariţia altora noi.

Din multitudinea de factori cu influenţă nemijlocită asupra creşterii economice ne vom opri la capital ca factor de producţie, respectiv la **capitalul real, productiv**, al cărui rol într-o agricultură de piaţă modernă este în creştere şi decisiv. Paradoxal, procesul care a avut loc până acum este de decapitalizare, cu efecte negative nu numai pe termen scurt, ci şi mediu şi lung. Formele principale prin care se manifestă acest proces sunt: distrugerea unei părţi importante din bunurile capitale (construcţii agrotehnice, plantaţii pomiviticole, amenajări antierozionale, sisteme de irigaţii etc.); diminuarea drastică a efectivelor de animale, astfel încât la bovine, de pildă, s-a ajuns la efective comparabile cu cele din 1938; scăderea gradului de utilizare a capacităţilor de producţie (complexele avicole funcţionează cu 40% din capacitate, iar sistemele de irigaţii cu şi mai puţin etc.); substituirea unor bunuri-capital cu altele în domeniul mijloacelor de tracţiune, al materialului biologic, al tehnologiilor de producţie, care nu reflectă un progres calitativ al factorilor de producţie, ci, dimpotrivă, un regres; fenomene de depreciere a "pământului capital" şi a "pământului materie"; slaba utilizare a "capitalului uman", a competenţelor profesionale (o parte din specialişti au părăsit agricultura, alţii nu-şi găsesc încă locul în condiţiile agriculturii ţărăneşti).

Desigur, concomitent cu procese de genul celor menţionate, încep să se manifeste fenomene care reflectă creşterea şi înnoirea capitalului productiv (sporirea numărului de tractoare, maşini agricole, animale de producţie în gospodăriile ţărăneşti etc.), dar evoluţia acestora este lentă. Rezultatele acestui proces anormal sunt oglindite în declinul producţiei agricole (la principalele produse), al valorii adăugate brute şi nete şi, implicit, al investiţiilor. În aceste condiţii, în agricultura noastră **creşterea economică este dominată de factori extensivi**.

Consolidarea noilor exploataţii agricole, revigorarea agriculturii, aşezarea ei pe noi baze tehnologice şi ridicarea nivelului de competitivitate pun pe primul plan **problema formării capitalului bănesc şi transformării lui în bunuri-capital caracteristice unei agriculturi moderne, eficiente**. Locul principal al formării capitalului îl reprezintă producţia, iar sursa principală - surplusul economic creat în cadrul exploataţiilor agricole şi realizat în sfera schimbului de piaţă.

Cele două sfere se interconditionează şi ambele se află sub impactul a două forţe reglatoare - forţele pieţei şi intervenţia puterii publice, care nu trebuie nici într-un caz contrapuse, între ele formându-se relaţii de complementaritate. Pentru producerea surplusului economic, noii agenţi economici trebuie să identifice structurile eficiente şi profitabile de producţie, de organizare şi de conversie a factorilor de producţie. În perspectivă, cerinţa fundamentală este trecerea treptată la un nou tip de progres tehnic mai puţin energo-intensiv, poluant şi costisitor, care să ţină seama de constrângerile din economia noastră naţională şi de intrarea agriculturii în epoca biotehnologiilor şi informatizării.

Pot gospodăriile ţărăneşti individuale sau asociate şi societăţile cu capital de stat sau majoritar de stat să producă şi să realizeze surplus economic şi în ce condiţii - sunt acestea întrebări în jurul cărora se emit opinii şi se elaborează strategii. În prezent, capătă teren opiniile care exclud intervenţia statului în operaţiunile pieţei, agenţii economici urmând să fie lăsaţi liberi să îşi localizeze interesul şi să acţioneze corespunzător. În concordanţă cu acest principiu general se susţin: libertatea totală a importurilor şi exporturilor de produse agricole; liberalizarea preţurilor tuturor resurselor şi produselor agricole; eliminarea tuturor controalelor marjelor de profit; încetarea tuturor subvenţiilor pentru producători sau prime de producţie; renunţarea la creditul subvenţionat; renunţarea la subvenţiile de consum; eliminarea măsurilor de protecţie a producţiei indigene a bunurilor industriale, folosite drept mijloace materiale în agricultură, împotriva competiţiei străine. Motivaţiile pe care se sprijină aceste opinii sunt degrevarea bugetului de stat şi alocarea fondurilor economisite spre acţiuni de infrastructură şi protecţie socială, eliminarea unor distorsiuni pe care le generează subvenţiile, înlăturarea fenomenelor de monopol şi promovarea spiritului concurenţial etc. Opiniile menţionate nu ţin însă seama în suficientă măsură de realităţile, de starea de criză a economiei naţionale, de puterea economică scăzută a producătorilor agricoli.

Într-un asemenea mediu economic - posibil de realizat în alt stadiu de dezvoltare - foarte tânăra noastră agricultură particulară ar întâmpina mari dificultăţi în realizarea progresului dorit pentru că: libertatea totală a exporturilor şi importurilor va însemna pătrunderea pe piaţa românească a unor produse agricole străine (de regulă, subvenţionate în ţările de provenienţă), subminând producţia internă (ceea ce se întâmplă în prezent cu zahărul, lâna şi alte produse); liberalizarea preţurilor tuturor resurselor şi produselor agricole va conduce la scurgerea de surplus economic din agricultură în ramurile din amonte şi aval; încetarea tuturor subvenţiilor pentru producători sau prime de producţie ar însemna să nu se ia în consideraţie experienţa tuturor ţărilor dezvoltate, care au ajuns la agricultura de astăzi, utilizând o mare varietate de subvenţii directe şi indirecte şi care nici acum, deşi şi-au propus acest lucru în cadrul "Rundei Uruguay", nu au renunţat la ele, ci le modifică dimensiunile şi formele de acordare.

O asemenea problemă cum este aceea a formării capitalului şi privatizării prin creştere nu se poate rezolva numai prin acţiunea spontană a forţelor pieţei, care au în vedere interese particulare şi pe termen scurt, bazate pe profit, nu totdeauna compatibile cu interesele generale şi pe termen lung ale societăţii. Alături şi ţinând seama de forţele pieţei, **se impune participarea puterii publice** atât pentru stabilirea regulilor de funcţionare a pieţei şi controlul respectării lor, cât şi pentru sprijinirea producătorilor agricoli în creşterea producţiei şi în asigurarea unor venituri comparabile cu cele ale altor categorii ale populaţiei din ramurile neagricole. Aceste acţiuni trebuie să îmbrace o mare varietate de forme în raport de cerinţele actuale şi de perspectivă, de scopurile urmărite; susţinerea infrastructurii, cercetării ştiinţifice, formării capitalului uman şi protecţiei sociale; stabilirea de programe de producţie orientative pentru principalele produse agricole şi de preţuri indicative şi de intervenţie; promovarea unor programe de ajustare structurală a agriculturii, de integrare, inclusiv de tip cooperatist, în producţia primară şi în domeniul serviciilor după principii moderne; acordarea de asistenţă tehnică de specialitate; alocaţii şi subvenţii la dobânzile pentru credite de producţie şi investiţii, prime de producţie şi compensaţii, avantaje fiscale, preţuri de achiziţii remuneratorii pentru produsele agricole de importanţă naţională; acţiuni antimonopoliste; protejarea producţiei agricole interne în relaţiile comerciale externe. În acţiunile pe care le întreprinde, puterea publică trebuie să se manifeste tot mai mult ca **partener** al agenţilor economici.

■ Prof. dr. Marin POPESCU

*Proclamaţia lui Cuza intitulată: **Către sătenii clăcaşi** la publicarea **Legii rurale** (14 August 1864)*

PROGRAME ANALITICE
ale disciplinelor din planurile de învăţământ ale facultăţilor Universităţii "SPIRU HARET"

Programa cursului ANALIZA DATELOR ŞI INFORMATICĂ

Prof. dr. GILBERT SAPORTA
de la Conservatoire National des Arts et Metiers, Paris
Dr. VIORICA ŞTEFĂNESCU

(Cursanţii trebuie să posede cunoştinţe de algebră liniară şi statistică matematică)

1.- **Descrierea unidimensională a datelor numerice.**
1.1. Tabele statistice.
1.1.1. Variabile discrete.
1.1.2. Variabile continue sau asimilate.

1.2. **Reprezentări grafice.**
1.2.1. Variabile discrete, diagrame în dreptunghiuri.
1.2.2. Variabile continue repartizate în clase: histograma şi estimări ale densităţii.
1.2.3. Diagrama "trunchi şi frunze".
1.2.4. Curbe de concentrare.
A.- Proprietăţi matematice.
B.- Indice de concentrare sau indicele lui Grie.

1.3. **Rezumate numerice.**
1.3.1. Caracteristici ale tendinţei centrale.
A.- Mediana.
B.- Media aritmetică.
C.- Modulul.
1.3.2. Caracteristici ale dispersiei.
A.- Intervalul de variaţie.
B.- Intervalul intercuantil.
C.- Varianta şi abaterea medie pătratică.
1.3.3. Coerenţa între tendinţa centrală şi dispersie.
1.3.4. Caracteristici ale formei.

2.- **Descrierea bidimensională şi măsura legăturii între variabile.**
2.1. Legătura între două variabile numerice.
2.1.1. Studiu grafic al corelaţiei.
2.1.2. Coeficientul de corelaţie liniară.
A.- Definiţie.
B.- O bună folosire a coeficientului r.
C.- Matricea de corelaţie cu p variabile.
2.1.3. Caracterul semnificativ al unui coeficient de corelaţie.
2.1.4. Corelaţia parţială.
A.- Modelul normal cu p dimensiuni.
B.- Corelaţie între reziduri.
C.- Semnificaţia unui coeficient de corelaţie parţială.
2.2. Corelaţia multiplă între o variabilă numerică şi p alte variabile numerice.
2.2.1. Definiţie.
2.2.2. Interpretare geometrică.
2.2.3. Calculul lui R.
2.2.4. Semnificaţia unui coeficient de corelaţie multiplă.
2.3. Legătura între variabile ordinale: corelaţia rangurilor.
2.3.1. Coeficientul de corelaţie a rangurilor, Spearman.
2.3.2. Coeficientul de corelaţie a rangurilor E, M, G. Kendall.
A.- Aspect teoretic.
B.- Calcul pe un eşantion.
2.3.3. Coeficienţii lui Daniel şi Guttman.
2.3.4. O extensie: concordanţa a p clasamente, coeficientul W al lui Kendall.
2.4. Legătura între o variabilă numerică şi una calitativă.
2.4.1. Raportul de corelaţie teoretică.
2.4.2. Raportul de corelaţie empirică.
2.4.3. Interpretarea geometrică şi legătura cu coeficientul de corelaţie multiplă.
2.5.- Legătura între două variabile calitative.
2.5.1. Tabele de contangenţă.
2.5.2. Abaterea de la independenţă.
A.- Abaterea x^2 de la independenţă şi alte măsuri asociate.
B.- Cazul tabelelor 2 x 2.
C.- Caracterul semnificativ al abaterii de la independenţă.
D.- Alte măsuri ale dependenţei.
2.5.3. Un indice nesimetric al dependenţei Goodman şi Kruskal.

3.- **Descrierea multidimensională a datelor numerice. Analiza în componente principale.**
3.1. Tabele de date, rezumate numerice şi spaţii asociate.
3.1.1. Datele şi caracteristicile lor.
A.- Tabloul datelor.
B.- Matricea ponderilor.
C.- Centrul de gravitate.
D.- Matricea dispersie-covariantă şi matricea de corelaţie.
3.1.2. Spaţiul indivizilor.
A.- Rolul matricii.
B.- Inerţia.
3.1.3. Spaţiul variabilelor.
3.1.4. Variabile generate de un tablou de date.
3.2. Analiza în componente principale.
3.2.1. Protecţia indivizilor pe un subspaţiu.
3.2.2. Axe principale, componente principale, factori principali.
A.- Axe principale.
B.- Factori principali.
C.- Componente principale.
D.- Formule de reconstituire.
3.2.3. Cazul obişnuit. Matrice D_1/x^2 sau ACP pe date centrate reduse.
3.3. Interpretarea şi calitatea rezultatelor unei ACP.
3.3.1. Interpretarea internă.
A.- Corelaţia între componente şi variabile iniţiale.
B.- Locul şi importanţa indivizilor.
C.- Efectul de "tăiere".
3.3.2. Interpretarea externă: variabile şi indivizi suplementari.
3.3.3. Calitatea reprezentărilor pe planele principale.
A.- Măsura globală.
B.- Măsuri locale.
C.- Reprezentarea simultană a indivizilor şi variabilelor în ACP.
3.3.4. Numărul axelor de reţinut.
A.- Criterii teoretice.
B.- Criterii empirice.
3.3.5. Un exemplu simplu.
3.4.- Analiza factorială pe tabele de distanţe şi disimilarităţi.
3.4.1. Analiza unui tabel de distanţe euclidiene.
A.- Soluţia clasică.
B.- O transformare care permite trecerea de la o distanţă neeuclidiană la o distanţă euclidiană.
3.4.2. O metodă ordinală de analiză a disimilarităţilor.
3.4.3. Analiza mai multor tabele de distanţe.

4.- **Analiza canonică şi compararea a două grupe de variabile.**
4.1.- Analiza canonică.
4.1.1. Căutarea variabilelor canonice.
A.- Studiul soluţiei în R^n.
B.- Soluţia în R^p şi R^2.
4.1.2. Reprezentarea variabilelor şi a indivizilor.
A.- Reprezentarea variabilelor.
B.- Reprezentarea indivizilor.
C.- Numărul variabilelor economice semnificative.
4.2. Analiza canonică generalizată.
4.2.1. O proprietate a analizei canonice.
4.2.2. Generalizare.
4.3. Metode diverse.
4.3.1. Compararea a două configuraţii de 4 indivizi: metode procustiene.
A.- Soluţia fără restricţie.
B.- T transformarea ortogonală.
4.3.2. Metode factoriale.
A.- Analiza în componente principale de variabile instrunebtake (ACP VI).
B.- ACP fără restricţia de ortogonalitate.
C.- ACP a covariantelor parţiale.

5.- **Analiza corespondentelor.**
5.1. Tabel de contangenţă şi nori asociaţi.
5.1.1. Reprezentări geometrice ale profilelor asociate unui tabel de contingenţă.
5.1.2. Metrica lui x^2.
5.2. Analize în componente principale a două nori de profile.
5.2.1. ACP necentrate şi factor trivial.
5.2.2. ACP necentrate a norilor de profile.
5.2.3. Formule de tranziţie.
5.2.4. Urma şi reconstituirea datelor.
A.- Descompunerea lui Q^2.
B.- Formulă de reconstituire.
5.2.5. Un exemplu.
5.3. Analiza canonică a două variabile calitative. Justificarea reprezentării simultane.
5.3.1. Punerea sub formă disjunctivă a datelor calitative.
5.3.2. Cuantificarea variabilelor calitative.
5.3.3. Analiza canonică a două grupe de indicatoare.
5.3.4. Reprezentarea simultană optimală a $(m_1 + m_2)$ categorii de indivizi.
5.3.5. Metoda mediilor reciproce. Concluzie.

6.- **Analiza corespondenţelor multiple.**
6.1. Prezentare.
6.1.1. Date şi notaţii.
6.1.2. O proprietate remarcabilă pentru p = 2.
A.- AFC - formulă a unui tabel disjunctiv.
B.- Proprietăţi particulare ale valorilor proprii şi vectorilor proprii.
6.1.3. Cazul general p 2.
A.- Coordonatele categoriilor.
B.- Coordonatele indivizilor.
C.- Formule de tranziţie şi relaţii baricentrice.
D.- Proprietăţi ale valorilor proprii.
E.- AFC ale tabelului Burt.
6.2.- Alte prezentări.
6.2.1. Analiza canonică generalizată a p tabele de indicatoare.
6.2.2. Extensia criteriului ACP.
6.2.3. Cuantificaţii optimale ale variabilelor calitative.
A.- ACP ale variabilelor cuantificate.
B.- Omogenitatea maximală.
6.2.4. Aproximarea ACP neliniară.
6.3.- Practica analizei corespondenţelor multiple.
6.3.1. Contribuţii.
A.- Contribuţii la o axă factorială.
B.- Contribuţii la inerţia totală.
6.3.2. Folosirea variabilelor suplimentare.
A.- Cele două grupe de variabile.
B.- Testele asociate.
6.3.3. Exemplu.

7.- **Metode de clasificare.**
7.1. Generalităţi.
7.1.1. Distanţe şi disimilarităţi.
A.- Definiţii.
B.- Câteva distanţe pentru date numerice.
C.- Similarităţi între obiecte descrise de variabile binare.
D.- Acord între distanţe, între partiţii.
7.1.2. Aspecte combinatorii ale clasificării.
A.- Numărul de partiţii în K clase $P_n K$ a unei mulţimi cu n elemente (numărul lui Stirlong de a doua speţă).
B.- Numărul total de partiţii P_n (numerele lui Bell).
7.1.3. Asupra existenţei şi caracterizarea claselor unei mulţimi.
7.2. Metode de partiţionare.
7.2.1. Metode de tipul "nuclee dinamice".
A.- Inerţia interclase şi inerţia intraclase.
B.- Metoda centrelor mobile.
7.2.2. Metode legate de agregarea relaţiilor binare.
A.- Tabelul comparaţiilor perechilor asociate unei relaţii binare.
B.- Partiţia centrală prin regula majorităţii cu restricţiile lui Condorcet.
C.- Criteriile de asociere maximală.
7.3. Clasificare ierarhică.
7.3.1. Aspect formal.
A.- Ierarhia părţilor unei mulţimi E.
B.- Distanţe ultrametrice.
7.3.2. Strategii de agregare a disimilarităţilor.
A.- Saltul minim.
B.- Diametrul.
C.- Strategii diverse.
7.3.3. Metoda lui Ward pentru distanţe euclidiene.
7.3.4. Remarci asupra clasificării a datelor calitative.
7.3.5. Algoritmi de clasificare ierarhică.
7.3.6. Clasificarea variabilelor.
A.- Similaritate între variabile de aceeaşi natură.
B.- Aproximarea lui Lerman şi algoritmul încrederii legăturii.

Cursul presupune învăţarea programelor SPAD.N şi SPAD.T.

SPAD.N.
• Arhivarea informaţiei, crearea dicţionarului de variabile şi date.
• Folosirea procedurilor de deservire şi analiză.
• Histograme, grafice, proceduri, descriere automate, tabele încrucişate.
• Analiza în componente principale.
• Analiza corespondentelor simple.
• Clasificări icrahice şi mixte.
• Interpretarea rezultatelor.
• Înlănţuirea optimă a procedurilor, recodificările care valorifică informaţia, limbajul ESCAL.
• Studiu de caz.
• Interpretarea rezultatelor.

SPAD.T.
• Analiza datelor textuale.
• Studiul bogăţiei vocabularului. Frecvenţa segmentelor repetate.
• Cuvinte, segmente şi fraze caracteristice.
• Analiza corespondentelor tabelelor lexicale.
• Tipologii de indivizi, răspunsuri şi texte.
• Studiul şi editarea concordantelor.
• Bilanţ de tehnice de analiză textuală.

Un studiu de caz care să necesite utilizarea acestor programe face parte din controlul cunoştinţelor.

Domeniile de aplicaţie sunt multiple:
Sociologie, marketing, industrie, tratarea datelor din anchete etc.

Scopul cursului este să obţină practicieni care să aibă o vedere de ansamblu asupra metodelor de analiza datelor; să înţeleagă cum sunt elaborate tehnicile, să ştie să le folosească corect, să ştie să interpreteze corect rezultatele.

Bibliografie:

1.- Gilbert Saporta, Probabilites, analyse des données et statistique, Editions Tehnique, Paris, 1990.
2.- J.M. Bouroche, Gilbert Saporta, L'analyse des données, Colection Que sois-je, PUF, Paris, 1980.
3.- Documentaţie programe SPAD.N., SPAD.T.

REVOLUŢIE ŞI REFORMĂ

de ION ILIESCU

O carte adevărată a unui om politic adevărat

"După tot ce s-a spus şi s-a scris cu privire la Revoluţia română din 1989, mărturiile omului care pare, poate, cel mai în măsură de a vă oferi fapte inedite şi revelaţii spectaculoase, pot dezamăgi. Faptul cel mai surprinzător este că evenimente de o asemenea importanţă sunt cu mult mai simple decât am putea să ne închipuim. Noua putere politică s-a născut dintr-o sumă de conjuncturi, în plină confuzie, iar Istoria şi-a croit drum prin hăţişurile hazardului". Aşa îşi începe Ion Iliescu prezentarea cauzelor obiective şi subiective care au dus la prăbuşirea violentă a vechiului regim şi analiza evenimentelor din decembrie 1989. Rând pe rând, autorul demonstrează, cu claritatea şi simţul de echilibru care-i sunt proprii, netemeinicia tezelor care au circulat şi continuă să circule despre Revoluţia din Decembrie: complot, maşinaţiuni oculte, scenariu prestabilit sau manipulări politice diverse. Contemporanul care este Ion Iliescu arată şubrezenia unor astfel de aserţiuni, cu care politologi, ziarişti şi revoluţionari mai mult sau mai puţin omologaţi nu încetează să ne intoxice. Înfăţişarea evenimentelor surprinse în evoluţia lor nu are nicidecum caracterul unui verdict inatacabil şi nici nu-şi propune aflarea acelui adevăr scris cu A mare, după care aleargă astăzi atâtea spirite năuce sau rău intenţionate. Omul politic Ion Iliescu ştie prea bine că un proces revoluţionar de acest gen poate fi interpretat din unghiuri diferite, că există adevăruri parţiale care în cele din urmă se însumează într-o singură interpretare, pe care posteritatea o confirmă mai totdeauna, şi că, în sfârşit, orice formă violentă de protest social şi politic - răscoală, revoltă sau revoluţie - implică o dinamică în care precumpănesc mai totdeauna întâmplarea şi absurdul.

Nu mai puţin revelatoare pentru concepţia autorului este interpretarea evenimentelor care au definit instaurarea treptată şi laborioasă, adesea plină de neprevăzut, a societăţii democratice româneşti. Sunt astfel evocate convulsiile începutului noului regim, activitatea Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională, evenimentele de la Târgu-Mureş din martie 1990, fenomenul Pieţii Universităţii, alegerile libere din 20 mai, contestarea lor violentă şi intervenţia minerilor din 13-15 iunie. Lucrarea lui Ion Iliescu se opreşte la începutul verii lui 1990, odată cu intrarea României într-o nouă etapă a vieţii politice: structurarea statului de drept, bazat pe alegeri libere, în care Parlamentul avea să se consacre cu precădere elaborării noii Constituţii, iar Guvernul - promovării reformei economice. Şi este de dorit ca, aşa cum o declară el însuşi, autorul **Revoluţiei şi Reformei** să aibă răgazul de a întreprinde în viitor o analiză mai completă a dimensiunii şi sensurilor schimbării săvârşite în România de Revoluţia din Decembrie 1989.

Un cititor atent şi de bună credinţă - şi care nu trebuie neapărat să fie un partizan zelos al preşedintelui Ion Iliescu - poate trage din lectura celor 96 de pagini ale **Revoluţiei şi Reformei** câteva concluzii şi învăţăminte care mi se par greu de contestat.

Mai întâi, onestitatea intelectuală şi rigoarea morală cu care autorul îşi defineşte propria carieră politică, cu binele şi cu răul proprii oricărei experienţe de viaţă, ca şi angajamentul său ireversibil în favoarea unui nou model de societate, în care libertăţile individuale să se poată armoniza cu interesele colective. De relevat, de asemenea, în context, relatarea succintă dar cuprinzătoare a evoluţiei vechiului regim, surprinsă cu obiectivitate, fără ură şi fără complezenţă.

Apoi, analiza meritelor dar şi a slăbiciunilor noilor structuri de putere postdecembriste. Teama de a nu semăna cu practicile trecutului a generat adesea atitudini permisive cu urmări de nedorit. Aşa, bunăoară, "lambada" ideologică din Piaţa Universităţii nu ar fi căpătat proporţiile pe care le-a avut, dacă forţele de ordine ar fi jugulat-o fără nici un fel de complexe, aşa cum se întâmplă în orice ţară democratică din Europa. Aceeaşi carenţă s-a manifestat fără doar şi poate în cursul evenimentelor de la Târgu-Mureş, unde forţe extremiste maghiare şi române s-au înfruntat cu o violenţă demnă de un război civil. Nu mai puţin semnificative pentru perioada analizată au fost lipsa de experienţă a CPUN, şi mai cu seamă, refuzul opoziţiei de a accepta verdictul urnelor şi de a voi să dobândească puterea prin orice mijloace, comportament care din nefericire îi defineşte şi astăzi tactica şi strategia. La acest tablou plin de umbre să mai adăugăm şi funcţia importantă, când bună, când rea, a mijloacelor de informare în masă. Dacă un reporter este lipsit de un minimum de deontologie, un eveniment poate deveni din alb negru şi invers. Aşa se face, de pildă, că imaginea lui Mihai Cofariu, românul mutilat pe viaţă de agresorii săi maghiari, a circulat în lume sub înfăţişarea unui biet ungur snopit în bătăi de români... Ca să nu mai vorbim de dejecţiile care nu contenesc să murdărească explozia informaţională de la noi.

În sfârşit, mai trebuie reţinut faptul că - orice ar spune şi ar striga pe toate cărările detractorii săi - prezenţa unui om cu experienţa politică a lui Ion Iliescu încă din primele momente ale revoluţiei a făcut ca România să nu cadă pradă unei anarhii, care ne-ar fi condus spre un infern de tip bosniac. Înţelepciunea şi abilitatea sa ne-au ferit de o astfel de experienţă tragică şi ne-au permis, cu toate imensele greutăţi de ordin economic, social şi moral prin care trecem, să rămânem o zonă de stabilitate în această parte a continentului bântuită de stări conflictuale. Contestat şi hulit cu orice prilej de o minoritate iresponsabilă, dar, în acelaşi timp, tot mai apreciat peste hotare ca un conducător înţelept cu care dialogul este totdeauna rodnic, preşedintele Iliescu, reales pentru a doua oară în fruntea ţării, şi-a văzut mai departe de treabă, cu conştiinţa că tot ceea ce întreprinde este în folosul noii societăţi româneşti.

După ce ai isprăvit ultima pagină din **Revoluţie şi Reformă**, rămâi cu o senzaţie de normalitate, pe care ţi-o provoacă onestitatea şi chibzuinţa autorului, inteligenţa şi autenticitatea gândirii sale. Ceea ce nu este puţin lucru în vremurile grele pe care le trăim.

■ Valentin LIPATTI

SOCIOLOGIA CULTURII

de prof. dr. AURELIAN BONDREA

Contribuţie remarcabilă la cercetarea dimensiunii sociale a culturii

Apariţia recentă a primului tratat românesc de **Sociologia Culturii** elaborat de **prof.dr. Aurelian Bondrea** - constituie un remarcabil eveniment editorial pornind din gândirea şi experienţa unei prestigioase personalităţi a domeniului.

Desfăşurat pe un fond ideatic bogat ce cuprinde date ştiinţifice de specialitate exprimate în termeni elevaţi, tratatul reprezintă - pe de o parte - rodul unei asidue şi competente cercetări a fenomenului socio-cultural românesc - iar pe de alta - rezultatul unei îndelungate activităţi de predare a disciplinei la Facultatea de Filosofie-Istorie a Universităţii din Bucureşti şi la Academia de Muzică.

Adăugăm la acestea şi participarea autorului - cu ani înainte - la comunicările şi cursurile de specialitate de la Universitatea "Sorbona" din Paris, în scopul lărgirii orizontului specific de cercetare şi cu elemente din perspectivă internaţională.

Cum nu putem rămâne însă doar la aprecieri cu caracter general şi pentru a evalua cât mai corect, pe plan axiologic, aportul acestui tratat la fundamentarea şi afirmarea - în versiune românească - a sociologiei culturii ca ştiinţă modernă şi complexă, vom parcurge - sumar - tezele principale desprinse din cele opt capitole ale sale cu comentariile de rigoare.

În primul capitol se porneşte, firesc, de la **definirea, pe plan conceptual, a sociologiei ca ştiinţă generală** având drept obiect cunoaşterea şi tratarea fenomenelor sociale din două perspective: micro şi macrosociologice.

La nivelul microsociologic - după cum afirmă autorul - sunt puse sub observaţie relaţiile dintre oameni în variate situaţii cotidiene - deci pe plan individual; iar la nivelul macrosociologic pot fi surprinse şi supuse cercetării relaţiile cu caracter asociativ, adică cele dintre grupuri şi societăţi precis definite ca entitate.

Din această perspectivă se determină şi **componentele sistemului social global** cu subsistemele sale: grup social, clasă socială, status social etc., prefigurându-se astfel - prin respectivele distincţii - diversitatea şi specificitatea metodelor de observare a acestora pe plan sociologic.

Discuţii importante se poartă apoi asupra **conceptului de cultură** supus adesea unor controverse în lumea specialiştilor pe care autorul le pune sub ochiul atent al criticii.

Ajungând să determine ştiinţific **sociologia culturii** - parte componentă a sociologiei generale - autorul îi atribuie ca obiectiv principal **cercetarea dimensiunii sociale a fenomenelor artistice**, studierea produselor spiritului uman în variatele lor ipostaze din care derivă subdiscipline importante ca: sociologia literaturii, a muzicii, a artelor plastice, a spectacolului şi filmului.

În fapt, faţă de asemenea preocupări distincte ale sociologiei culturii, orice artist - literat, muzician, pictor etc. - poate desprinde din tratatul de faţă elementele relaţionale ale operei sale de artă cu societatea.

Se enunţă în acest stadiu al discuţiilor şi raportul interdisciplinar al sociologiei culturii cu alte domenii ştiinţifice importante ca: filosofia, istoria culturii, axiologia, psihologia şi etica, antropologia culturală, etnografia şi etnologia.

De îndată ce au fost definite sensurile şi obiectivele sociologiei - ca ştiinţă generală - şi ale sociologiei culturale - ca segment al acesteia - autorul aduce, în prim-plan, contribuţia marilor gânditori români în abordarea diverselor aspecte sociologice ale culturii noastre, prin nume ca: Mihai Eminescu, Gheorghe Asachi, Gheorghe Lazăr, Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, I.L. Caragiale, Titu Maiorescu, Nicolae Iorga, Lucian Blaga, Barbu Delavrancea, Petre Andrei şi alţii.

Printr-o subliniere aparte se consemnează aportul, cu totul deosebit, în domeniul sociologiei, al savantului Dimitrie Gusti, cel care, de fapt, a propulsat pentru întâia oară în ştiinţa universală, **conceptul românesc de cultură** şi a pus bazele primei şcoli şi mişcări ştiinţifice socio-culturale din ţara noastră.

Plecând apoi de la o viziune euristică - deci cu elemente novatoare în materie - tratatul dezvoltă pe larg **preceptele culturii şi civilizaţiei româneşti** care, într-o strictă enumerare, privesc:

- preceptul românităţii în marginile valabilităţii valorilor;
- vocaţia catalitică a culturii româneşti;
- românismul, catehismul unei noi spiritualităţi;
- paralelismul ramurilor culturii;
- românismul cultural întemeiat pe raţiune şi iubire de patrie.

În acest cadru şi pe aceste baze conceptuale ne este descris **modelul concret** al unei aşezări socio-culturale complexe pe care-l reprezintă **Fundaţia "România de Mâine"** iniţiată şi condusă de însuşi autorul tratatului.

Este vorba de o impresionantă şi vie instituţie cultural-ştiinţifică din a cărei organigramă prezentată la începutul tratatului desprindem dimensiunile, compartimentele şi direcţiile de preocupări, cu consilii ştiinţifice de profil pentru coordonarea activităţii de învăţământ, ştiinţă şi cultură, cu secţii ale culturii populare şi celei superioare, cu filiale în străinătate şi provincie etc.

Într-o asemenea ambianţă funcţionează deja de trei ani **Universitatea "Spiru Haret"** în care, sub îndrumarea unui distins corp profesoral, se pregătesc peste **15 000 studenţi** în cele mai variate domenii profesionale: ştiinţă, cultură, tehnică şi didactică. Ne aflăm, aşa dar, în faţa unei demonstraţii concrete când, din câmpul teoretic al preceptelor privind fenomenul socio-cultural românesc, a prins viaţă o atât de impunătoare formă instituţională, pusă în slujba promovării culturii naţionale şi universale.

Ideile dezvoltate, în continuare, de către lucrare, privesc **structura şi caracterul funcţional al sistemului cultural**, legătura dintre cultură şi diverşii factori componenţi ai vieţii sociale, precum: natură, personalitate, context cultural, specific naţional etc.

Apoi, întregul capitol cinci - denumit sugestiv **Sferele culturii** - analizează integrarea sociologiei culturale cu sistemul ştiinţelor contemporane - de fapt cu sub-sisteme ale culturii cum sunt: ştiinţa, etica, comunicaţiile de massă, o atenţie aparte acordându-se sferei artelor.

Pe această bază, printr-un studiu de caz cum îl numeşte autorul, se fac referiri pertinente asupra operei de artă a marelui sculptor român Constantin Brâncuşi.

În domeniul **dinamicii culturale** tratatul promovează teoriile adecoate concepţiei româneşti în materie, comparate cu cele europene, fenomenul fiind în funcţie de relaţiile: cultură-civilizaţie, continuitate-discontinuitate, tradiţie-înovaţie, progres social-progres cultural.

Pe aceeaşi linie a inovărilor se enunţă, în continuare, **fazele şi condiţiile procesului difuzării culturii, circuitul social al acesteia**, în care un rol deosebit este rezervat mijloacelor de comunicare, limbajului utilizat, sistemului de instituţii, organizaţii şi relaţii pe care se întemeiază crearea şi transmiterea de valori culturale.

Ca un corolar şi moment de chintesenţă de ordin teoretico-aplicativ, în ultimul capitol al tratatului - cel de-al optulea - se fixează **metodologia** prin care se poate efectua, după criterii ştiinţifice, **studiul sociologic al culturii**.

Cu acest prilej se detaliază metodele şi tehnica de lucru pe calea observaţiei, a chestionarului şi interviului şi, într-o concepţie mai largă, a **monografiei sociologice** care, după caz, poate fi cu misiune ştiinţifică, educativă, politico-administrativă, culturală şi etică, ce stau la baza metodologică a antropologiei culturale.

O cercetare proprie domeniului, pe lângă metode şi tehnici specifice, presupune însă o atitudine activă, continuă şi creatoare, a celui ce întreprinde demersul socio-cultural, căci, după cum reţinem de la pagina 315 a tratatului: "Numai prin muncă şi în actele muncii se produce cultura atât ca ansamblu de personalitate cât şi ca formă de sociabilitate şi ca ansamblu de valori".

Dintr-un asemenea precept au de tras învăţăminte nu numai specialiştii profesionişti ai domeniului, ci şi studenţii şi absolvenţii oricăror şcoli în perspectiva activităţii lor socio-culturale, cărora li se adresează deopotrivă o asemenea chemare.

* * *

În final, după importanţa preceptelor şi tezelor dezvoltate, după terminologia erudit-ştiinţifică utilizată, după comentarea aspectelor relaţionale complexe ale fenomenului pus în studiu şi alte asemenea idei novatoare de conţinut, putem conchide că tratatul de faţă reprezintă o înaltă realizare în domeniul **Sociologiei Culturii** care, dincolo de actualitatea sa impunătoare - face trecerea de la concepţia tradiţională românească spre gândirea socio-culturală a veacului XXI.

■ Prof. univ. dr. Victor GIULEANU
Doctor "Honoris Causa" al Fundaţiei Universitare Internaţionale din Missouri, S.U.A.
"Om al anului 1993 acordat de Institutul Biografic American - Raleigh" S.U.A

CURIER EDITORIAL ★ CURIER EDITORIAL

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAŢIA ŞI STATUL DE DREPT (II)

(Continuare din pag.1)

Din fericire, fenomenul opinie publică are o trăinicie care infirmă şi dezice îngustimile de vederi, convingerile "partizane".

Revenind la problema definirii, cel puţin teoretic-ideatice, a statului de drept, pornind, evident, de la cazul României, trebuie spus că acesta presupune, ca o primă condiţie esenţială, constituirea şi acţiunea unui sistem legislativ democratic întemeiat pe o lege fundamentală, Constituţia, cât şi pe alte legi elaborate în acelaşi spirit al drepturilor şi răspunderilor cetăţeanului liber. Corespunzător prevederilor constituţionale - remarcate şi subliniate în cazul ţării noastre, nu de puţini teoreticieni şi practicieni de prestigiu ai dreptului internaţional, care au prezentat Constituţia României drept un model pentru alţii, este limpede că trebuie să existe şi să funcţioneze instituţii şi organisme capabile să apere, să aplice şi să conserve nealterate drepturile şi îndatoririle cetăţeanului de rând ca şi ale funcţionarului public, indiferent de rangul acestuia. Ceea ce presupune, în mod logic, mecanisme şi instituţii funcţionabile şi funcţionale, cu finalitate deplină în plan individual şi colectiv, social.

Asemenea premise - instituţionale şi funcţionale ale statului de drept sunt o realitate incontestabilă în ţara noastră, cu atât mai evidente cu cât unele voci stridente şi marginale se străduiesc să nege realitatea. Nu pentru aceste voci, nici pentru părerile unilaterale şi duplicitare ale unora este de consemnat următoarea realitate, permanent perfectibilă şi departe de a fi perfectă din moment ce se înscrie unui recunoscut proces de tranziţie. Astfel, există instituţii democratice asimilabile, în principiu, oricăror altora din ţări zise de tradiţie democratică: parlament bicameral ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat; organ reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare; cu preşedinte care reprezintă statul român şi este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării, care exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate; un guvern emanat dintr-o confruntare şi o voinţă electorală, guvern care potrivit programului său, acceptat de parlament, asigură realizarea politicii interne şi externe a ţării şi exercită conducerea generală a administraţiei publice.

În termeni constituţionali, acestea sunt organisme ale statului cărora li se alătură puterea judecătorească, autorităţile administraţiei publice locale, Curtea Constituţională, Curtea de Conturi şi altele, toate funcţionând potrivit principiului separaţiilor puterilor. Prin consacrarea acestor instituţii, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului, prin garantarea pluralismului în societatea românească, prin alte prevederi, prin legile elaborate de organismele în drept şi prin aplicarea lor se asigură funcţionarea şi viabilitatea statului de drept.

La recenta Sesiune ştiinţifică organizată de Fundaţia "România de Mâine", în comunicarea academicianului prof. **Vasile Gionea, Preşedintele Curţii Constituţionale** se arată că statul de drept însemnează subordonarea statului faţă de drept, de lege, în sensul că "nu numai autoritatea trebuie să se subordoneze legii şi să contribuie la aplicarea ei, ci şi cetăţenii au aceiaşi obligaţie", ambele ipostaze izvorând din principiul constituţional potrivit căruia "nimeni nu este mai presus de lege". Autorul comunicării sublinia pe bună dreptate o cerinţă esenţială a prezentului şi viitorului: "Dispoziţiile constituţionale referitoare la statul de drept trebuie aplicate; statul de drept se făureşte treptat, treptat, cu perseverenţă şi convingere, cu onestitate şi simţ al datoriei". ("Opinia Naţională", numerele 34-35, 1993).

Fapt este că statul de drept îşi consolidează poziţia, firavă uneori, dar şi subminată alteori, aspecte care ar merita o discuţie aparte.

Important de relevat este că idealul şi practica statului de drept se înscriu pe coordonatele transformării lumii de ieri şi de azi, din Est ca şi din Vest, într-o lume de mâine, o lume care nu va mai urma orbeşte anumite modele, ci îşi va căuta făgaşul propriu. În legătură cu asemenea perspectivă sunt instructive reflecţiile sociologului şi politologului Ralf Dahrendorf, profesor la Oxford, care scria într-o carte din 1990, tradusă recent şi la noi ("Reflecţii asupra revoluţiei din Europa", Ed. "Humanitas", 1993) că "limba comună ce o vorbim astăzi nu este limba Vestului care a fost adoptată de Est; este un limbaj universal intrinsec ce nu aparţine nimănui în parte şi prin urmare e al tuturor. Ţările Europei Centrale şi de Est nu s-au debarasat de sistemul comunist pentru a-l îmbrăţişa pe cel capitalist (oricare ar fi acesta); ele s-au scuturat de un sistem închis pentru a crea o societate deschisă, societatea deschisă ca să fiu mai exact, căci pot exista multe sisteme, dar o singură societate deschisă".

Această societate nu poate fi imaginată ca una anarhică, haotică, supusă abuzurilor şi bunului plac, ea trebuie să se bizuie mereu şi în orice parte a lumii pe existenţa şi acţiunea statului democratic de drept. Autorul citat consideră, pe bună dreptate, că "drumul spre libertate nu duce de la un sistem la altul", bătălia sistemelor "fiind o aberaţie vulgară". Transformările din ultimele decenii ale secolului nostru arată că drumul sau aspiraţia spre societatea deschisă a necesitat şi necesită constituirea şi afirmarea statului de drept, a democraţiei reale, scop atins nu printr-o voinţă unilaterală, miraculoasă, ci prin efort social asumat de toate forţele constructive, prin îndelungi şi dificile căutări în contextul unor serii de reforme economice, politice şi sociale, realizate prin energia şi voinţa fiecărui popor. Asemenea opinii realiste sunt împărtăşite şi de alţi cercetători sociali iar cunoaşterea lor are darul nu de a oferi modele sau răspunsuri gata pregătite, ci de a stimula tocmai căutările **proprii, creatoare,** de a oferi opiniei publice argumente plauzibile şi motive fertile de reflecţie, de acţiune şi angajare pe calea dezvoltării democraţiei reale şi funcţionării eficiente a statului de drept.

La început de mileniu ROMÂNIA ŞI TENDINŢELE ECONOMICE MONDIALE (II)

PRIMUL SCENARIU, elaborat de specialiştii americani - John Naissbit şi Patricia Aburdene "MEGATENDINŢE - ANUL 2000", din cartea cu acelaşi titlu, scrisă la sfârşitul anilor '80, în care se încearcă descifrarea marilor tendinţe ale dezvoltării economice mondiale ale noului mileniu.

Pentru anii '90 cei doi specialişti americani schiţează **10 direcţii principale ale dezvoltării:** 1) oprirea declinului global şi avântul economic; 2) renaşterea artelor; 3) apariţia socialismului de piaţă liberă; 4) uniformizarea stilurilor de viaţă la nivel global şi naţionalismul cultural; 5) privatizarea statului bunăstării sociale; 6) creşterea rolului Zonei Pacificului; 7) anii '90 - deceniul femeilor aflate în posturi de conducere; 8) era biologiei; 9) renaşterea religioasă în mileniul al III-lea; 10) triumful individului.

Dintre toate capitolele şi subcapitolele, "furia" autorilor mi se pare a fi îndreptată spre demolarea mitului declinului american (pus în evidenţă în lucrarea, din 1988, a profesorului american Paul Kennedy, "Ascensiunea şi decăderea marilor imperii"). Drept argumente împotriva acestui mit sunt aduse următoarele: S.U.A. nu-şi sporesc investiţiile pe plan militar; scăderea ponderii americane în P.I.B. mondial de la 50%, în anii '50, la 25%, azi, se datorează ajutorului dat Europei prin planul Marshall şi, apoi, Japoniei şi Zonei Pacificului, pentru a-şi reveni la normal. S.U.A. dau 25% din producţia mondială doar cu 5% din populaţia mondială. Se poate spune că dacă se ia în considerare excedentul la nivelul statelor federale, deficitul intern american (bugetar), adesea evocat, este mai mic decât cel japonez, fiind unul din cele mai mici din lume.

În ce priveşte deficitul extern nu se poate demonstra cu uşurinţă că S.U.A. ar avea un deficit în relaţiile cu Japonia sau cu alte ţări. Veniturile companiilor americane, care vând anual în străinătate mărfuri de 720 miliarde dolari, cu mult peste aşa-zisul deficit american, fac ca, de fapt, aşa ceva să nu existe. Nu este adevărat că străinii (în special, japonezii) "vor să cumpere S.U.A.". Aceştia deţin mai puţin de 5% din producţia economică americană, însumând bunuri şi servicii de peste 4,5 miliarde de dolari americani; investiţiile japoneze în S.U.A. sunt de 7,4 miliarde dolari, în timp ce investiţiile engleze sunt de 75 miliarde dolari (25% din total). Puterea Statelor Unite în lume a crescut: 188 deţinători ai Premiului Nobel sunt americani, în timp ce numai cinci japonezi au obţinut acest premiu. Populaţia S.U.A. este mai tânără decât cea din ţările care-i sunt principalii competitori - cele din Europa şi Japonia; locurile de muncă sunt din ce în ce mai multe şi mai bine plătite; clasa de mijloc urcă spre limita sa superioară de venituri. În consecinţă, în mileniul ce vine vor avea loc o renaştere a artelor, o reconsiderare a sensului vieţii, o dezvoltare a muzeelor: trecerea de la sport la arte. Limba engleză va deveni limbaj universal. Se va întări Zona Pacificului, incluzând şi partea de Vest a S.U.A., a cărei forţă competitivă va fi învăţământul. Va avea loc dezvoltarea Californiei, a Los Angeles-ului, a San Francisco-ului. Alături de informatică, mileniul ce vine va fi era biologiei: se va dezvolta biotehnologia, ale cărei consecinţe trebuie strict stăpânite. Se va accelera dezvoltarea ingineriei genetice, a transgenezei - introducerea genelor unei specii în exemplarele dintr-o altă specie. Dezvoltarea biotehnologiei şi situarea S.U.A. pe primul loc în domeniul tehnologiei spaţiale ar putea permite intrarea omului în alte sisteme spaţiale. Vor avea loc o renaştere religioasă, apariţia unor noi religii.

Concluzia dominantă pare a fi că lumea spre care ne îndreptăm, conturată deja, sprijinită de noile tehnologii, va fi o lume unipolară şi că numai S.U.A. deţin capacităţi logistice ample spre a se afla în centrul ei, eventual, în alianţă cu ţările din Zona Pacificului.

CEL DE AL DOILEA SCENARIU aparţine unei personalităţi marcante europene, membru al clubului de la Roma, Maurice Guernier, care, în cadrul unui curent mai larg de idei, apărut la începutul anilor '80, denumit neomercantilism, arată, în lucrarea "TIERS MONDE - TROIS QUART DE MONDE", că lumea în ansamblu, "lumea a treia" îndeosebi, dispersată în peste 100 de microstate, denumite de el "micronaţionalisme", e prea mică pentru a se putea dezvolta în mod real. Ea nu va putea să realizeze aceasta decât în cadrul unor comunităţi economice regionale, singurele ce pot permite un progres integral, o civilizaţie autentică şi a căror principală trăsătură va fi liberul schimb. Astfel, faţă de cele cinci mari comunităţi ale Nordului (America de nord, Europa occidentală, U.R.S.S. şi Europa răsăriteană de atunci, Japonia şi China) se vor crea cinci sau şase comunităţi ale Sudului, cum ar fi: Comunitatea Africii Negre, Comunitatea Orientului Mijlociu, Comunitatea subcontinentului indian, Comunitatea Asiei de Sud. Organizarea acestor comunităţi, gestionate de organe administrative regionale permanente, singurele în stare să elaboreze şi să aplice planuri coerente de dezvoltare, pe deasupra microfrontierelor actuale, ar putea soluţiona problemele acute generate de explozia demografică, foamete, dominaţia Nordului asupra Sudului, penuria de energie, degradarea ecologică. În fine, aceste comunităţi ar trebui conectate la comunităţile Nordului printr-o reţea de tratate şi acorduri contractuale, fapt ce va asigura condiţiile necesare soluţionării dificultăţilor atât în Nord, cât şi în Sud.

Nu s-ar putea afirma că anii '80 n-au confirmat, în parte, acest scenariu ce poate continua dacă avem în vedere procesele integraţioniste din Nord şi din Sud, precum şi conexiunile care s-au creat deja sau se creează între organismele de acest tip în prezent (Piaţa Comună - ţările Africii; America, Canada, Mexic; ţările Caraibelor, Asiei şi Pacificului" etc.).

În fine, AL TREILEA SCENARIU este scris acum câteva luni, de o altă personalitate a vieţii economice contemporane, fost consilier al preşedintelui François Mitterrand, fost preşedinte al BERD, autor deosebit de prolific, cu vreo 15 cărţi la activ, în ultimii câţiva ani, Jacques Attali, prezentat în lucrarea "MILENIUM. CÂŞTIGĂTORI ŞI PĂGUBAŞI ÎN VIITOAREA ORDINE MONDIALĂ". De fapt, numai conţinutul acestei lucrări recente ar merita o dezbatere specială.

După clarificarea unei suite de noţiuni teoretice, cum sunt termenul de ordine, succesiunea istorică a ordinilor, problema centrală a ordinii ca modalitate a supravieţuirii omului în lupta cu alţi oameni şi cu forţele naturii şi a mijloacelor de a încerca soluţionarea acestei probleme - sacrul, violenţa şi banii, Jacques Attali notează tendinţe uimitoare care se conturează deja şi se vor manifesta în următorul mileniu.

Astfel, noua ordine va însemna, între altele: un salt în productivitatea muncii; crearea şi dezvoltarea unei civilizaţii nu postindustriale, ci hiperindustriale; exploatarea până la capăt a potenţialului creator al informaticii, automatizări şi robotizări care vor duce la crearea aşa-numitelor "obiecte nomade", ce vor înlocui tot mai mult funcţiile nemijlocite ale activităţii umane; apariţia a două fluxuri contrare şi opuse de oameni: "nomazii bogaţi" şi "nomazii săraci", ce vor cutreiera prin lume pentru a-şi satisface scopurile şi idealurile lor, complet diferite.

Va apare un nou tip de cultură umană, cultura alternativei, şi principiul reversibilităţii, ce va fluidiza mişcarea oamenilor, ideilor, a vieţii însăşi. Noua ordine va însemna o schimbare în balanţa mondială de forţe în favoarea unuia din următoarele trei mari centre: S.U.A., Pacificul, Europa de la Atlantic la Ural, sau în cadrul acestora va avea loc o anumită unire a unora dintre aceste forţe. Ordinea banului în economie va deveni predominantă; este posibilă şi necesară creşterea rolului statului în economie pentru a ajuta la schimbarea stilurilor de viaţă dinspre consumatorism spre economie şi investiţii; se vor adânci discrepanţele în repartizarea avuţiei, iar principalul păgubaş va fi natura; de aici, decurge, din nou, necesitatea limitării acţiunilor pieţei şi a democraţiei şi a punerii în centrul culturii umane a problemelor valorilor sacre.

Ce se poate observa la aceste scenarii (şi la multe altele ce pot fi încă evocate)? În primul rând, dispare din ele, aproape în totalitate, problema dezvoltării naţional-statale. Or, noi trăim într-o regiune - Balcanii şi Europa răsăriteană - în care problema statalităţii, a suveranităţii este deosebit de vie; ea provoacă convulsii, suferinţe şi pierderi de vieţi omeneşti similare celor din secolele XVIII-XIX, ale constituirii în Occident a statelor naţionale.

Pot, oare, fi constituite acum aceste conglomerate supranaţionale, înainte de formarea, dezvoltarea şi maturizarea deplină a potenţialului creator al naţiunilor? Este greu, dacă nu imposibil, de dat un răspuns afirmativ acestei întrebări.

Preocupări actuale esenţiale

Putem accepta teza lui Attali, potrivit căreia noul centru de putere se va crea acolo unde se va putea crea mai multă bogăţie, unde acumularea productivă şi hiperindustrializarea îşi vor manifesta toate valenţele lor pozitive.

În acest context mondial, în profundă schimbare, problema centrală a economiei româneşti o constituie realizarea unei asemenea restructurări economice care să-i restabilească, să-i modernizeze potenţialul ei productiv. În acest sens, în centrul preocupărilor trebuie pus imperativul acumulării în vederea realizării investiţiilor bazate pe principiul raţionalităţii şi eficienţei economice. Nu suntem partizanii ideii abordării pe felii, pe segmente parţiale a problematicii economice. Nu credem ca fiind corecte afirmaţiile conform cărora, la ora actuală, oprirea proceselor inflaţioniste prin metode exclusive de politică monetară şi valutară constituie singura alternativă de politică economică viabilă. Trebuie, deopotrivă, pus accentul pe măsuri de politică economică, de sprijinire a agenţilor economici, publici şi privaţi, pentru ca aceştia să-şi îndrepte atenţia de la operaţiile speculative spre domeniile de bază ale producţiei. Un exemplu este, în această privinţă, edificator. Reprezentanţii Băncii Naţionale afirmă cu obstinaţie că singura modalitate ce rămâne la îndemâna acestei instituţii, pentru bunul mers al economiei, este aceea de a promova o politică a "banilor scumpi", care să stopeze inflaţia, singura funcţie obiectiv abordabilă la ora actuală.

Trebuie arătat cu claritate că tocmai această izolare ori "abordare parcelară" a unor probleme economice complexe este stimulatoare a subdezvoltării ţării. De ce?

În primul rând, pentru că, la ora actuală, circa 90% din creditele acordate de bănci sunt pe termen scurt, până la 90 de zile, ele facilitând, deci, plasarea banilor în activităţi speculative şi nu în cele productive, cu ciclu lung de fabricaţie.

În al doilea rând, perioadele de graţie lipsesc ori sunt insignifiante, ceea ce din nou descurajează producţia, alimentând dezechilibrele ofertă-cerere, stimulând, de fapt, inflaţia.

În al treilea rând, băncile raportează rata dobânzii doar la rata inflaţiei (stimulată de injectarea banilor în activităţi speculative) şi niciodată faţă de rata profitului obţinută în activităţile productive.

În al patrulea rând, politica dobânzilor real pozitive în perioadele de criză a generat pretutindeni superinflaţie şi nu dezvoltare. În numeroase ţări aflate în criză (de pildă, S.U.A. în anii '70), băncile au ajutat la depăşirea dificultăţilor printr-o dobândă real negativă.

În fine, este evident că, paralel cu schimbarea din temelii a opticii politicii bancare, economia poate şi trebuie să fie sprijinită şi prin alte mijloace de natură economică, fiscală, vamală etc.

Pentru a încheia apreciem mai oportune ca oricând ideile marelui economist român, Mihail Manoilescu, legate de teoria şi aplicarea practică a costurilor şi avantajelor comparative, adaptate la condiţiile actuale. Aceasta ar trebui, credem, să devină noua obsesie, în sensul cel mai generos al termenului, a economiştilor şi oamenilor de afaceri români la începutul noului mileniu.

■ Prof. dr. Constantin MECU

135 ani de la Unirea Moldovei și Țării Românești

Deputații țărani din Divanul Ad-Hoc al Moldovei. (1857)

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza deschizând sesiunea Camerei Naționale a Principatelor Unite.

ROMÂNII DEJOACĂ PLANURILE MARILOR PUTERI EUROPENE

24 ianuarie 1859. Zi sfântă înscrisă cu litere de aur în istoria multimilenară a patriei noastre. Zi încărcată de glorie, în care prin unirea într-un singur stat a celor două principate românești - Moldova și Țara Românească - s-a realizat un pas important în înfăptuirea idealului nobil de unitate statală a românilor, "visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari" - cum remarca revoluționarul și istoricul Nicolae Bălcescu. Acest fapt cu reverberații în actualitate ce atestă un mare și indubitabil adevăr - și anume că într-un moment crucial al istoriei poporului român factorii politici au reușit să găsească o platformă de unitate, dejucându-se planurile marilor puteri europene, - exprimă permanența unei caracteristici ce avea să devină tradiție în viața politică a statului român.

Continuatori ai strămoșilor autohtoni aparținând marelui și viteazului popor geto-dac, de trei milioane de suflete, popor, care cu peste 2060 de ani în urmă, sub conducerea vestitului rege Burebista și-a unificat statele locale existente de secole, într-unul puternic, centralizat și pe deplin independent - **Dacia** - cunoscut și recunoscut în epocă, și beneficiind de influențe ale culturii materiale și spirituale romane, românii au fost siliți, datorită vitregiilor secolelor, să trăiască vreme îndelungată în state fărâmițate. Mai mult, prin politica de forță și rapturi, marile imperii și regate vecine nu numai că purtau între ele pe meleagurile românești nenumărate războaie, cu urmări din cele mai dezastruoase pentru români, dar acestea au și smuls din trupul statelor românești, vechi și istorice provincii. Imperiul otoman a încorporat Dobrogea, Imperiul habsburgic - Principatul transilvan, Banatul, Bucovina și vremelnic și Oltenia; iar Imperiul țarist - Basarabia. Cele două state feudale românești cu administrație proprie - Moldova și Valahia (Muntenia) - cu teritoriile ce le-au mai rămas au fost nevoite secole de-a rândul să recunoască relațiile de suzeranitate față de Poartă și, mai apoi, "protectoratul" Rusiei țariste.

În pofida acestei situații deosebit de nedrepte, românii de pretutindeni nu numai că au rezistat de-a lungul veacurilor, dar au și acționat pentru înfăptuirea unității lor într-un singur stat în granițele firești etnice. Pentru unitate națională -, după cum aprecia Nicolae Bălcescu - "trăiră, munciră, suferiră și muriră voievozii... Mircea și Ștefan se luptară toată viața; Mihai fu ucis la Turda, Șerban Cantacuzino bău otravă. Horia suferi moarte cumplită".

Această aspirație nobilă de unitate statală a tuturor românilor a dobândit o expresie relevantă în timpul revoluției unitare din toate provinciile istorice de la 1848, iar în anii care au urmat acesteia românii și-au intensificat eforturile în vederea înfăptuirii acestui deziderat fundamental, întrucât considerau - așa cum dealtfel remarcase același revoluționar pașoptist - că "**dacă naționalitatea este sufletul unui popor... unitatea națională e chezășia libertății lui, este trupul lui trebuincios ca sufletul să nu piară și să amorțească**". De aceea, sublinia el: "**Noi, românii nu vom putea fi puternici până când nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic**".

Împotriva intereselor egoiste ale unor boieri conservatori, precum și opoziției din partea unor puteri europene, care niciodată nu ne-au dorit uniți și stăpâni la noi acasă, s-a ridicat torentul de nestăvilit al poporului român - intelectuali, țărani, meseriași, orășeni, boieri progresiști declarându-se din tot sufletul și acționând hotărât pentru unirea Principatelor Moldovei și Țării Românești. "**Noi cerem unirea Principatelor** - sublinia G. Hurmuzaki - **pentru că ea este un mijloc de întărire națională, politică, morală și materială. Unirea Principatelor este dorința tuturor claselor. Cine dintre noi n-a avut prilejul de a vedea bucuria și mulțumirea obștească de câte ori se cânta Hora Unirii**". Necesitatea unirii tuturor românilor într-un singur stat este clar exprimată de marele patriot **Ion Brătianu**, care încă din 1853 în ziarul "Republica Română" releva: "**Întoarceți-vă privirea, putințele, aspirațiunile către frații voștri din celelalte părți ale mumei scumpe, care se numește România... Aduceți-vă aminte că sufletul României nu se poate manifesta decât în unitatea națională**". În acest sens și Cezar Bolliac considera că: "**Unirea românilor într-un singur stat nu este o idee numai în capetele câtorva români prea înaintați; nu este o idee ieșită din dezbaterile de la '40 încoace; ea a fost sentimentul național în toate părțile României de când istoria a început a ne spune câte ceva despre Dacia**"... **Spiritul centralizării a existat totdeauna în Dacia și românii n-au pierdut niciodată ideea de unitatea lor națională pe teritoriul întreg al Daciei**". Iar **C. A. Rosetti** arăta că patrioții români cereau să "**nu mai fie moldoveni, transilvăneni, basarabeni etc., ci o singură națiune de români liberi și egali, fără protectori și suzerani**", adăugând că "**nu visăm un regat, ci voim o Republică Română**".

Acest demers amplu intern a fost susținut de o **campanie de anvergură europeană** inițiată de patrioții români aflați în străinătate în timpul războiului Crimeii (1853-1856) care se desfășura și pe teritoriul românesc. Într-un **Memoriu** adresat în martie 1856 împăratului Napoleon al III-lea, **Nicolae Golescu**, fost membru în Locotenența domnească din timpul revoluției din 1848, sublinia că dorințele românilor vor putea fi rezolvate pe deplin numai creându-se un stat în întregime independent și suveran din cele două Principate. Un alt **Memoriu** adresat la 8 martie **Congresului de pace de la Paris** și semnat de 1119 români din Capitala Franței cerea **unirea Principatelor**, ca o condiție a independenței lor depline.

Toate aceste acțiuni au exercitat o influență puternică asupra Congresului de pace încheiat la 30 martie 1856. Articolul 22 al Tratatului stipula **un nou statut internațional** al Principatelor române: "Principatele Valahia și Moldova vor continua să se bucure, sub suzeranitatea Porții și sub garanția puterilor contractante, de privilegiile și de imunitățile pe care le au". Prin aceasta Poarta otomană pierdea dreptul de a interveni singură în Principate, la fel și Rusia, puterea protectoare, de la 1829. Cele șapte puteri (Anglia, Franța, Rusia, Austria, Prusia, Regatul Sardiniei și Imperiul otoman) aveau să îndeplinească în problema românească rolul de puteri "garante". Nereușind să realizeze o înțelegere comună asupra soartei Principatelor române, cele șapte puteri semnatare ale Tratatului de la Paris au hotărât să se amâne adoptarea unei decizii până după consultarea chiar a poporului român, pentru ca acesta să-și precizeze "dorințele".

În acest scop, **Tratatul de la Paris a recomandat alegerea unor Adunări ad-hoc la Iași și București** în așa fel încât să constituie reprezentarea tuturor claselor societății. Astfel, în Adunările ad-hoc, alese în anul 1857, 753 de boieri mari au trimis 60 deputați; 8211 mici proprietari - 33 deputați; 2896 orășeni - 39 deputați; iar 219777 țărani - 33 deputați. Prin componența lor, Adunările ad-hoc românești alese au fost unele din cele mai democratice adunări reprezentative din Europa acelei epoci.

Adunarea ad-hoc a Moldovei, ținută la Iași în ziua de 7 octombrie 1857, a votat cu 82 voturi pentru, 2 voturi contra "**pentru unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România**". Cele 2 voturi împotriva unirii erau ale unor deputați dovediți ulterior a fi agenți ai unor puteri străine. În ziua de 9 octombrie 1857 s-a desfășurat la București Adunarea ad-hoc a Țării Românești, unde deputații au votat în unanimitate pentru unire. Numele statului unit se cerea a fi **România**.

Un ecou puternic a avut știrea despre **Moțiunea favorabilă unirii**, propusă în Camera Comunelor din Londra de către deputatul liberal **William Gladstone**, în care se cerea ca guvernul englez să adopte la Conferința ce urma să se deschidă la Paris o poziție benefică unirii Principatelor, solicitând să se refacă "**statul descendenților vechilor daci liberi, independenți, curajoși și prosperi**". Unul din motivele importante care pledau pentru această propunere, după sublinierea lui, era că "**aproape în totalitate populația Principatelor voiește cu ardoare unirea**".

Ținând seama că deputații au primit un mandat imperativ din partea alegătorilor de a vota unirea Principatelor și având în vedere că cvasitotalitatea deputaților au votat pentru aceasta, se poate afirma că **actul istoric al unirii Moldovei cu Muntenia a fost realizat încă în 1857, printr-o acțiune care avea valoarea unui referendum popular**, prin afirmarea deschisă a opțiunii întregului popor, unul din puținele exemple în istoria lumii moderne, când un popor își hotărăște singur soarta în acest chip democratic. De fapt, prin aceasta românii realizau primul pas în dejucarea unor planuri ce se unelteau împotriva voinței poporului român.

Conferința celor șapte puteri de la Paris care și-a desfășurat lucrările între10/20 mai și 7/19 august 1858 a elaborat un document numit **Convenție** cu caracter constituțional pentru Principatele române. Pe lângă faptul că afirma prin articolul 2 tradițiile de viață statală de sute de ani, exprimate, între altele, și prin tratatele încheiate de domnitorii români cu sultanii otomani și înlătura pretențiile Rusiei țariste și ale Austriei de a-și impune stăpânirea lor asupra Țărilor române, **Convenția prevedea unirea Moldovei cu Țara Românească** sub numele de "**Principatele unite ale Moldovei și Valahiei**", stipulând însă ca puterea publică să fie încredințată în **fiecare principat** unui domn și unei Adunări elective, iar pentru problemele de interes comun să fie înființată o "**Comisie centrală**" cu misiunea de a elabora legile cu putere în ambele principate. S-a hotărât ca cele două armate să aibă câte un drapel, purtând ca semn al unității o banderolă albastră; cele două oștiri erau puse sub comanda unui singur șef, numit alternativ de cei doi domnitori. Alte articole ale Convenției se refereau la domeniile juridic, agrar etc. Ea înlătura definitiv Regulamentul Organic, urât de întregul popor român și stipula norme electorale bazate pe un sistem cenzitar restrictiv.

Așa dar, voința de unire a românilor din cele două principate a fost doar parțial acceptată de cele șapte puteri europene. Patrioții români clarvăzători s-au folosit însă cu maximă eficiență de conținutul acestei Convenții în lupta pentru înfăptuirea efectivă și deplină a unirii principatelor.

Trecând peste prevederile Convenției puterilor europene, românii din țara Moldovei, la 5 ianuarie și cei din țara Munteniei, la 24 ianuarie 1859 hotărăsc prin votul unanim al Adunărilor elective alegerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza în ambele state și, prin aceasta, înfăptuindu-se unirea celor două state românești într-unul mai mare, mai puternic, în care să se realizeze acutele dorințe de progres și bunăstare ale tuturor cetățenilor lui.

Efortul de voință unanim, manifestat prin patriotism și înțelepciune politică ale celor două Adunări elective, a fost remarcat în Adresa înaintată de către deputații munteni lui Alexandru Ioan Cuza, prin care i se aducea la cunoștință rezultatul scrutinului din 24 ianuarie 1859, în care se sublinia că, prin votul lor, deputații s-au ridicat la înălțimea misiunii istorice ce le fusese încredințată și "**au sacrificat pe altarul patriei orice considerație de partidă**", reînviind astfel "**acele frumoase suvenire ale străbunilor noștri, care, cu toate dezbinările lor, știau însă să-și dea mâna cu inima curată, în timpuri critice și să facă, deși puțini la număr dar uniți, acele izbânzi eroice ce au susținut existența României**".

Alegerea unui singur domnitor în ambele Principate a creat, în raport cu prevederile Convenției semnată de cele șapte puteri garante în august 1858, o situație nouă, neprevăzută. De altfel, unele din marile puteri, care, în jocul lor politic, căutau să dea Convenției de la Paris o interpretare conform intereselor lor, n-au întârziat să-și arate surpriza și numulțumirea pentru alegerea aceluiași domnitor în ambele Principate.

Printr-o remarcabilă politică diplomatică desfășurată de la 24 ianuarie 1859 până la 24 ianuarie 1862 patrioții români, în frunte cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza, s-a reușit obținerea recunoașterii dublei alegeri de către marile puteri garante și denumirea statului unificat de **România**.

Aniversând mărețul eveniment din ianuarie 1859 al unirii într-un singur stat a celor două Principate românești, Moldova și Țara Românească, lecția istoriei impune, în contextul actual, când ne aflăm în plin proces de tranziție la o economie socială de piață, de consolidare a statului de drept, de afirmare a valorilor democrației, tuturor celor ce simt românește, unire, coeziune și acțiune hotărâtă pentru întărirea statului unitar național român și pentru prosperitate generală.

■ Dr. Augustin DEAC

REVISTA
OPINIA
națională
TIPOGRAFIA FED
TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ: Nicoleta ANGHEL

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului. Sector 4. Telefon 675.68.45

PERMANENŢE ROMÂNEŞTI

EMINESCU

ŞI PARTIDELE POLITICE DIN EPOCA SA

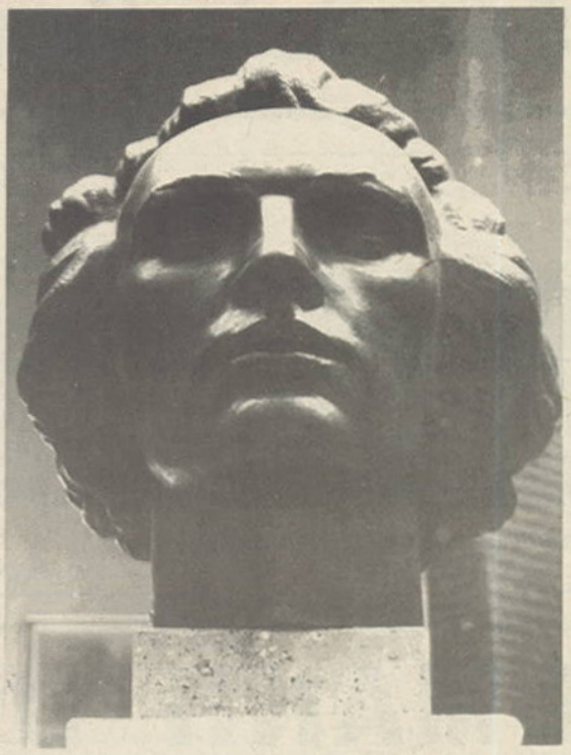

Sculptură de Oscar Han

Mihai EMINESCU

AI NOŞTRI TINERI...

Ai noştri tineri la Paris învaţă
La gât cravatei cum se leagă nodul,
Ş-apoi ni vin de fericesc norodul
Cu chipul lor isteţ de oaie creaţă.

La ei îşi cască ochii săi nerodul
Că-i vede-n birje răsucind mustaţă,
Ducând în dinţi ţigara lungăreaţă...
Ei toată ziua bat de-a lungul Podul.

Vorbesc pe nas, ca saltimbanci se strâmbă:
Stâlpi de bordel, de crâşme, cafenele
Şi viaţa lor nu şi-o muncesc - şi-o plimbă.

Ş-aceste mărfuri fade, uşurele,
Ce au uitat pân' şi a noastră limbă,
Pretind a fi pe cerul ţării: stele.

1876

În prelegerea publică **Influenţa austriacă asupra românilor din Principate**, ţinută la Iaşi, în 14 martie 1876, Mihai Eminescu expune bazele unei teorii despre stat "ca aşezământ al naturii şi nu al raţiunii". Ca fapte ale naturii, statul şi societatea nu pot fi - în logica lui - "opuri ale mult lăudatei minţi omeneşti". "**Românul**" - spune el, gândindu-se la organul de presă al Partidului Naţional Liberal - şi liberalii în genere îşi închipuiesc că statul e rezultatul unui contract sinalagmatic, al unei convenţiuni stabilite între cetăţenii lui. Noi credem, din contră, că el e un product al naturii, că asemenea unui copac din pădure îşi are fazele sale de dezvoltare, asemenea oricărui organism îşi are evoluţiunea sa".

ROSTUL MORAL AL STATULUI

Rostul moral al statului este reglementarea dreaptă a intereselor individuale şi a raporturilor dintre clase - subliniază Mihai Eminescu. Statul are datoria de a se îngriji de soarta claselor **pozitive** ("aceşti hamali ai omenirii") dar şi de a deprinde **clasele de sus** ale societăţii la o muncă folositoare, prin care să **compenseze** energia musculară a celor producătoare de bunuri materiale de necontestat.

În privinţa aceasta, Mihai Eminescu deosebeşte, în istoria statului şi a dreptului, **liberalismul** şi **conservatismul**. Prima doctrină, proprie **taberei liberale**, acordă libertate individualităţii şi pune în pericol individualitatea şi libertatea celorlalţi, micşorând rolul statului de armonizare a intereselor, în timp ce **tabăra conservatoare** socoteşte că individul e numai un mijloc pentru întreţinerea şi înflorirea colectivităţii, "cruţarea economică a tuturor claselor pe care le priveşte ca organe vii ale societăţii, cu un cuvânt organizarea naturală, înţeleasă de toţi, moştenită adesea prin tradiţie, prin obiceiul pământului, recunoscută de toţi fără legi scrise chiar - zice Mihai Eminescu - iată starea de lucruri la care aspiră conservatismul extrem"."Dar şi această direcţie - spune el - are primejdiile ei. Vecinica tutelă, exercitată asupra claselor de jos, le dă într-adevăr pânea de toate zilele, dar le lipseşte de energia individuală, le face indolente". Liberalismul cuprinde primejdii şi mai mari. "El preface viaţa într-o luptă reciprocă - menţionează Mihai Eminescu - care poate ajunge la disoluţionarea completă a statului".

Din această înfundătură e posibilă o ieşire printr-un **métron-ariston**. "Între aceste două extreme e poate meşteşugul adevăratei politice. A împreuna exigenţele existenţei neapărate a statului cu exigenţele libertăţii individuale, a nu permite ca asociaţii de indivizi răpitori să facă din stat o unealtă a lor, şi a nu lăsa, pe de altă parte, ca statul impersonal să lege cu totul mâinile individului, asta e problema pe care mulţi au încercat s-o dezlege - consemnează Mihai Eminescu în 8 noiembrie 1878 - dar de la Cezarii Romei şi până la Cezarii moderni nu s-au găsit încă remedii radicale, ci numai paliative".

Métron-ariston-ul menţionat are o mare actualitate. Drepturile şi libertăţile individuale nu trebuie să stânjenească drepturile şi libertăţile societăţii, dar nici societatea nu trebuie să înbuşe, prin norme impuse de mecanismele statului, personalitatea şi demnitatea membrilor ei. Extremismele - liberalist, conservatist ori de alt fel n-aduc foloase, ci numai ponoase atât individului şi societăţii în care trăieşte, cât şi statului ca **instrument al armonizării intereselor sociale**.

Liberalismul şi conservatismul nu sunt doctrine unitare şi uniforme, ci diverse şi diversificate. Cele două serii de idei au rădăcini vechi în istoria socială a fiecărui popor, dar ele au fost sistematizate, sub forme de programe politice, în secolul al XVIII-lea în Apusul european, îndeosebi în Franţa şi în Anglia. În statele române, ideile liberale şi-au găsit locuri minime la începutul secolului al XIX-lea, mai cu seamă în rândurile **micii boierimi**, care voia egalitate cu marea boierime, iar cele conservative - în rândurile **marii boierimi**, care voia să păstreze singură privilegiile. **PARTIDUL NAŢIONAL**, format din boieri mari şi boieri mici pe la începutul secolului al XIX-lea, s-a destrămat, după **Revoluţia condusă de Tudor Vladimirescu** şi după **restabilirea domniilor pământene**, în două "tarafuri", care, după crize de creştere, de descreştere şi iar creşteri şi descreşteri, cu experienţe guvernamentale şi opoziţioniste, s-au numit **liberal** şi **conservator**. Partidul Naţional Liberal şi-a găsit identitatea de principii la 27 aprilie 1876, o dată cu formarea unui guvern precumpănitor liberal şi o dată cu alegerea lui C.A. Rosetti ca preşedinte al Camerei legiuitoare, în urma alegerilor din iunie 1876.

Faţă de forţa "naţional-liberală", cercurile conservatoare, înlăturate de la putere (3 aprilie 1876), îşi regrupează puterile şi îşi stabilesc statutul pe la începutul anului 1880 (3 februarie), când ia fiinţă la Bucureşti "un Club Politic Central", condus de 88 de membri fondatori, în frunte cu Manolache Kostaki Epureanu, care a publicat, în numele partidului, primul "program", **plin de fraze anodine şi lipsit de orice precizie, pe care le puteau subscrie, fără reţinere, şi membrii partidului opus** (zice Titu Maiorescu). Forţa cea mai puternică a Partidului Conservator o reprezentau **"junimiştii"**, proveniţi, în marea lor majoritate, din societatea **JUNIMEA**, în frunte cu Titu Maiorescu, Teodor Rosetti şi încă mulţi alţii, cu deosebire P. P. Carp - eminenţa lor cenuşie. Conservatorii - junimişti detestau conservatorismul retrograd, întruchipat de marea boierime, doreau organizarea statului pe temeiul principiilor de **ordine** şi **stabilitate**, fără a abandona principiile liberale, urmăreau îndeplinirea aspiraţiilor naţionale ale Divanurilor Ad-Hoc de la 1857, iar în acţiunea lor politică erau **"monarhici şi dinastici fără şovăire"**. La 15 martie 1876, se înfiinţează la Bucureşti ziarul **"Timpul"**. În jurul său, un grup de conservatori şi junimişti constituie în 1878 prima organizaţie conservatoare.

OMUL UNEI NAŢIUNI

Mihai Eminescu şi-a început activitatea ca redactor la **"Timpul"**, la începutul lunii noiembrie 1877, şi o încheie la sfârşitul lui iunie 1883. Ca junimist, **Mihai Eminescu, legat prin toate fibrele sufletului său de destinul poporului român, nu a fost omul unui partid, ci omul unei naţiuni.** Critica făcută de el partidului "roşu" (liberal) nu este critica liberalismului politic, ci critica unui partid care nu aplica principiile liberale în practica guvernamentală dintre 1866-1883, în faza copilăriei liberalismului în România. Această critică, făcută cu deosebire lui C. A. Rosetti - "marele şah" al partidului "roşu" - i se părea lui Nicolae Iorga îndreptăţită. **Acestei doctrine, care abia mai vieţuieşte supt povara frazelor care fac iluzie** - scrie distinsul istoric în 1934 - **Eminescu îi opune credinţa absolută, oarbă, fanatică, nu în noţiunea politică de simplă suprafaţă, ci în adâncul neam de viaţă proprie, care se cere numai recunoscut în opera sa de până atunci, în nevoile sale de astăzi, în puterile reale prin care singure aceste nevoi se pot satisface.**

În temeiul acestor convingeri, Mihai Eminescu admira liberalismul revoluţionar şi democrat al lui Nicolae Bălcescu, în care românul, ca ins, cetăţean şi naţiune, urma să se înfăptuiască în chip plenitudinar, dar nu credea în modul cum **"urmaşii"** lui Nicolae Bălcescu, ajunşi la putere după înlăturarea silită a lui Alexandru Ioan Cuza, şi confraţii lor "roşii", l-au pus în aplicare. Despre studiul **"Românii supt Mihai-Voievod Viteazul"**, tipărit în 1877, Mihai Eminescu sune: "Facă-se această scriere Evanghelia Neamului, fie libertatea adevărată idealul nostru, libertate ce se câştigă prin muncă. Când panglicarii politici care joacă pe funii împreună cu confraţii lor din Vavilonul de la Seina se vor stinge pe rudă, pe sămânţă de pe faţa pământului nostru, când pătura de cenuşeri, leneşă, fără ştiinţă şi fără avere, va fi împinsă de acest popor în întunerecul ce cu drept i se cuvine, abia atunci poporul românesc îşi va veni în fire şi va răsufla de greutatea ce apasă asupra lui, atunci va suna ceasul adevăratei libertăţi".

Faptul că Mihai Eminescu nu a fost "sâmbriaş" al vreunui partid politic din vremea sa este dovedit de Nicolae Iorga în 1922 (N. Iorga, **Eminescu**, Editura "Junimea", Iaşi, 1981, p. 311). La 14 martie 1876, Mihai Eminescu socotea că pe când corelatul constituţiilor din Apusul european este o clasă de mijloc bogată şi cultă, care vede în Constituţie mijlocul de a-şi reprezenta interesele în mod adecvat cu însemnătatea membrilor care o reprezintă, legea fundamentală a României din 1866 nu înseamnă decât egalitatea pentru toţi "scribii" de a ajunge în funcţiile cele mai înalte ale statului. "De aceea partidele noastre - spune el - nu le numesc conservatoare sau liberale, ci oameni cu slujbă: **guvernamentali**, oameni fără slujbă: **opoziţie**".

Ideea că cele două partide se aseamănă în multe privinţe şi, cu deosebire, în măsluirea rezultatelor electorale şi în orori de manipulare a conştiinţei publice, se păstrează şi în 1878, iar procedeele folosite sunt denunţate cu glas nepărtinitor. "Nu ne e dat nouă a cerne mijloacele economicoase ale poliţiei bucureştene pentru influenţarea alegerilor, mijloace cari rămân aceleaşi sub toate guvernele fie ele albe, fie roşii - precizează conservatist - junimistul Mihai Eminescu - dar existenţa lor atât de comună tuturor partidelor ne dă dreptul de a crede că nu tocmai individualitatea omenească şi voinţa cetăţeanului român a fost aceea ce n-am respectat noi". "Fără îndoială că nici un partid, tocmai pentru că e partid, nu e în stare de a pune capăt unei stări de lucruri care, văzând cu ochii, apropie statul român de prăpastia unei depline descompuneri".

CAUZA NAŢIONALĂ - MAI PRESUS DE ORICE

În învălmăşagul gâlcevilor politice dintre grupurile liberale şi conservatoare din 1879, Mihai Eminescu socotea că, în raport cu stadiul de dezvoltare a României şi faţă de pericolele care păşteau starea poporului român dinlăuntru şi din străinătate, datoria oamenilor politici români era **punerea cauzei naţionale mai presus de orice**. "Să ne ridicăm acum cel puţin peste strâmtele vederi de partid şi să ne dăm seama de unde venim şi unde trebuie să ne ducă firea noastră latină; să ne ridicăm cu toţii, nu roşii, nu albii, ci Românii într-un puternic curent de reacţie, nu contra libertăţii, **nici contra egalităţii, ci contra abuzului care s-a făcut de aceste idei mari şi binefăcătoare**, într-un puternic curent de reacţie contra spiritului în care s-a conceput la noi realizarea dorinţelor de libertate".

În aproape toate articolele sale politice de după 1878, Mihai Eminescu socotea că toate grupările politice din România, îndeosebi conservatorii oscilanţi, care treceau de la o formaţiune guvernamentală la alta, în raport cu ambiţiile personale sau de grup, şi liberalii "roşii", înstrăinaţi de interesele reale ale poporului român, au transformat viaţa politică a statului într-o scenă în care "nu mai ştim ce voim, ce să facem, ce să primim, ce să respingem, în cine să ne mai încredem; nu ne mai auzim unii pe alţii; ne trebuie o idee care să limpezească toate capetele şi să ne împreune pe toţi la lucru (...) A afirma că «liberalism» sau «conservatorism» de principii poate lega o asemenea stare de lucruri, este, ierte-ni-se, o credinţă uşoară. Orice principii am pretexta că avem şi unii şi alţii, mizeria şi lipsa de cultură vor fi umbra pseudocivilizaţiei noastre. Numai o organizare strictă care ar sili poporul de mijlocitori la muncă şi la producţiune, o organizare care ar îngreuia parvenirea la funcţii publice, dar care le-ar deschide prin alt regim economic o piaţă în care să-şi deprindă şi să-şi ofere braţele la muncă reală, ar putea să vindece relele de cari suferim".

Mutatis mutandis, partidele politice din România de astăzi ar putea să reţină din lecţia dată de Mihai Eminescu partidelor politice din vremea sa că niciodată programele lor politice nu trebuie să aibă, în esenţa lor, interese strâmte de partid, ci **interesele naţionale ale poporului român**, fiindcă numai pe această cale românii îşi vor rosti fiinţa lor proprie în Marea Fiinţă a popoarelor moderne (şi contemporane).

■ Ion MIHAIL POPESCU